

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет економіки та менеджменту
(назва факультету)
економіки та фінансів
(повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

магістр

(освітній рівень)

на тему: Механізм і джерела інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Микулинецький Бровар»)

Виконала: студентка 6 курсу, групи ПФмз-61
спеціальності 072

«Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр і назва спеціальності)

Керівник

Нормоконтроль

Рецензент

(підпис)

(підпис)

(підпис)

(підпис)

Лупиніс М.І.

(прізвище та ініціали)

Мариненко Н. Ю.

(прізвище та ініціали)

Кудлак В. Я.

(прізвище та ініціали)

Білоус О.С.

(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет Економіки та менеджменту

Кафедра Економіки та фінансів

Освітній рівень Магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., професор

Панухник О.В.

«21» грудня 2019 р.

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Лупиніс Мар'яні Іванівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Механізм і джерела інвестиційного забезпечення
інноваційного розвитку підприємства
(на прикладі ТОВ «Микулинецький Бровар»)

Керівник роботи Мариненко Наталія Юріївна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом по університету № 4/7-692 від «18» липня 2019 р.

2. Термін подання студентом роботи «16» грудня 2019 р.

3. Вихідні дані до роботи Фінансова звітність ТОВ «Микулинецький Бровар»,
статистична звітність, результати самостійних авторських досліджень ринку, фахові
наукові публікації, матеріали галузевих сайтів тощо

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ І ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МИКУЛИНЕЦЬКИЙ БРОВАР»

3. ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МИКУЛИНЕЦЬКИЙ БРОВАР»

4. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

5. ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Рис. 1.1. Компонентна структура інвестиційного механізму підприємства; Рис. 1.2.

Модель взаємозалежності інноваційної та інвестиційної діяльності в системі управ-

ління підприємством; Рис. 3.1 Зміна рівня прибутковості ТОВ «Микулинецький Бровар»

Рис. 5.1. Динаміка валового прибутку, прибутку до оподаткування та після

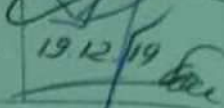

оподаткування протягом 12-ти місяців реалізації проекту, тис. грн. та ін.

табл. 2.1. Техніко-економічні показники роботи ТОВ «Микулинецький Бровар» за 2013-

2017 роки; табл. 5.1. Прогнозований звіт про прибутки (збитки) при здійсненні фінан-

сування проекту ТОВ «Микулинецький Бровар» (проект на 1 рік) та ін.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	Маркович І.Б., к.е.н., доцент	02.09.2019 р.	
Обґрунтування економічної ефективності	Панухник О.В., д.е.н., професор	04.09.2019 р.	
Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях	Радинський С.В., к.е.н., доцент.	06.09.2019 р.	19.12.19
	Клепчик В.М., ст. викладач		

7. Дата видачі завдання

« 02 » вересня 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми дипломної роботи	15.07.2019 р.- 18.07.2019 р.	Виконано
2	Робота над планом, затвердження плану	02.09.2019 р.- 06.09.2019 р.	Виконано
3	Пошук і підбір літератури, відповідно до затвердженого плану	09.09.2019 р.- 22.09.2019 р.	Виконано
4	Робота над теоретичним розділом	23.09.2019 р.- 06.10.2019 р.	Виконано
5	Робота над розділами «Спеціальна частина» та «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях»	07.10.2019 р. - 20.10.2019 р.	Виконано
6	Робота над аналітично-дослідницьким розділом	21.10.2019 р. - 03.11.2019 р.	Виконано
7	Робота над проектно-рекомендаційним розділом	04.11.2019 р. - 17.11.2019 р.	Виконано
8	Завершення написання розділу «Спеціальна частина», Підписання розділу в консультанта	18.11.2019 р.- 20.11.2019 р.	Виконано
9	Написання розділу «Обґрунтування економічної ефективності» Підписання розділу в консультанта	21.11.2019 р.- 03.12.2019 р.	Виконано
10	Завершення написання розділу «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» Підписання розділу в консультантів	04.12.2019 р.- 06.12.2019 р.	Виконано
11	Проходження нормоконтролю	09.12.2019 р. 10.12.2019 р.	Виконано
12	Підготовка висновку керівником та зовнішньої рецензії	11.12.2019 р. - 12.12.2019 р.	Виконано
13	Попередній захист дипломної роботи	13.12.2019 р. 14.12.2019 р.	Виконано
14	Робота ЕК. Захист дипломної роботи	23.12.2019 р.- 27.12.2019 р.	Виконано

Студент

(підпис)

Луциніс М.І.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Маршенко Н.Ю.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Лупиніс М.І. Механізм і джерела інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства (на прикладі ТОВ «Микулинецький Бровар»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність та процеси інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку ТОВ «Микулинецький Бровар».

Метою роботи є дослідження механізмів та джерел здійснення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності на ТОВ «Микулинецький Бровар».

Методи дослідження: методи діалектики, аналізу, синтезу, дедукції, табличний і графічний методи, фінансовий та економічний аналіз господарської діяльності підприємства, економіко-математичне моделювання та кореляційно-регресійний аналіз.

У роботі розкрито теоретико-методичні засади інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Встановлено види, форми та джерела інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Здійснено аналіз та оцінювання техніко-економічних і фінансових показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар». Розроблено рекомендації щодо удосконалення управління інноваційною діяльністю на досліджуваному підприємстві. Проаналізовано тенденції функціонування та розвитку пивоварної галузі, а також зовнішнє середовище підприємства. Обґрунтовано економічну ефективність запропонованого бізнес-плану розширення сфери діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар».

Ключові слова: інвестиції, інновації, інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності, економічна ефективність.

ANNOTATION

Lupynis M.I. Mechanism and sources of investments provision of enterprise innovative development (LLC “Mykulynetskyi Brovar” as a case study). – Manuscript.

Research for obtaining the “Master” educational degree in specialty 072 “Finance, Banking and Insurance”. – Ternopil Ivan Puluj National Technical University. – Ternopil, 2019.

The object of the research is production and economic activity and processes of investment provision of innovative development at LLC «Mykulynetskyi Brovar».

The aim of the research is to investigate the mechanisms and sources of investment provision of innovative activity at LLC «Mykulynetskyi Brovar».

Methods of the research: methods of dialectics, analysis, synthesis, deduction, tabular and graphical methods, financial and economic analysis of enterprise economic activity, economic-mathematical modeling and correlation-regression analysis.

Theoretical and methodological foundations of the enterprise’s investment and innovative activities are revealed in the thesis. Types, forms and sources of investment provision of innovative activity are determined. The analysis and evaluation of the technical, economic and financial indicators of production and economic activity of LLC «Mykulynetskyi Brovar» were carried out. Recommendations on improvement of innovation activity management at the studied enterprise are developed. The tendencies of functioning and development of the brewing industry, as well as the external environment of the enterprise are analyzed. The economic efficiency of the proposed business plan for expanding the scope of the LLC «Mykulynetskyi Brovar» activity is substantiated.

Key words: investment, innovation, investment provision of innovative activity, economic efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1. Сутність, класифікація і структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства	9
1.2. Види, форми та джерела інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств	19
1.3. Особливості управління інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств	25
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ І ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МИКУЛИНЕЦЬКИЙ БРОВАР»	31
2.1. Характеристика профілю діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар»...	31
2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства.....	35
2.3. Аналіз ділової активності підприємства як фактор ефективності використання ресурсів.....	39
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МИКУЛИНЕЦЬКИЙ БРОВАР»	49
3.1. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю на ТОВ «Микулинецький Бровар».....	53
3.2. Розроблення антиризикових заходів для пивоварного підприємства при інвестуванні інноваційних проектів	52
Висновки до розділу 3	58

РОЗДІЛ 4. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА.....	59
4.1. Основні тенденції функціонування та розвитку пивоварної галузі	59
4.2. Аналіз зовнішнього середовища функціонування ТОВ «Микулинецький Бровар».....	61
Висновки до розділу 4.....	66
РОЗДІЛ 5. ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	68
5.1. Бізнес-план розширення сфери діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар».....	68
5.2. Покриття економічних ризиків та розрахунок ефективності при здійсненні фінансування проекту.....	72
Висновки до розділу 5.....	76
РОЗДІЛ 6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	77
6.1. Організація охорони праці на ТОВ «Микулинецький Бровар» і фінансування заходів на неї.....	77
6.2. Забезпечення участі суб'єкта господарювання у державній системі моніторингу довкілля: основні завдання, організація і функціонування.....	80
6.3. Основні заходи щодо підвищення стійкості робіт, які здійснюються на ТОВ «Микулинецький Бровар» завчасно, за сигналами оповіщення цивільного захисту та при раптовому виникненні надзвичайних ситуацій...	84
Висновки до розділу 6.....	90
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТКИ.....	106

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток інноваційного процесу можливий лише на основі активізації інвестиційної діяльності, яка є нереальною, якщо існує недосконале правове поле, нормативно-правова база не стимулює інноваційний процес і не гарантує прав його учасників.

Активізація інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання є неодмінною рисою їх функціонування в сучасних умовах, адже реалізація такого розвитку залежить від наявності й доступності різноманітних джерел інвестиційних ресурсів. Однак, можливості підприємств щодо впровадження інновацій різні, що зумовлено передусім існуючими ресурсними обмеженнями, особливо фінансовими.

Актуальність теми даної роботи полягає в тому, що забезпечення належного інвестиційного забезпечення інноваційного процесу – одне з основних завдань інноваційної діяльності підприємства. Разом з тим, це завдання є складним і має свої особливості, адже розроблення будь-якої інновації потребує значних обсягів інвестиційних ресурсів, а інвестиції в інноваційну діяльність, особливо у створення перших зразків інноваційного продукту, належать до категорії «ризикового капіталу». Ефективність інвестицій значною мірою залежить від нововведень, реалізованих у інвестиційному об'єкті, а з іншого боку – ступінь інноваційного розвитку підприємства корелюється із капіталовкладеннями на дослідження і впровадження їх результатів.

Питання, пов'язані із інноваційною діяльністю, були предметом наукових пошуків Й. Шумпетера, М. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, С. Кузнеця, П. Друкера, Р. Солоу. Вирішенню окреслених питань свої наукові праці присвятили вітчизняні вчені І. Алексєєв, О. Амоша, Ю. Бажал, О. Барановський, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриньов, М. Долішній, С. Ілляшенко, О. Кириленко, О. Кузьмін, О. Лапко, І. Лютий, С. Покропивний, Л. Федулова, Д. Черваньов, А. Чухно, Н. Чухрай та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження механізмів та джерел здійснення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності на ТОВ «Микулинецький Бровар».

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- виявити сутність, класифікацію та структуру інвестиційної й інноваційної діяльності підприємства;
- ознайомитися із джерелами, видами та формами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств;
- проаналізувати й оцінити техніко-економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар»;
- сформулювати рекомендації щодо удосконалення управління інноваційною діяльністю на ТОВ «Микулинецький Бровар»;
- встановити основні тенденції функціонування та розвитку галузі, представником якої є досліджуване підприємство, а також елементи зовнішнього середовища, що чинять вплив на нього;
- обґрунтувати економічну ефективність впровадження запропонованого проекту щодо розширення сфери діяльності товариства;
- ознайомитися із організацією і фінансуванням заходів охорони праці на ТОВ «Микулинецький Бровар», а також із основними заходами щодо підвищення стійкості роботи, які здійснюються на ТОВ «Микулинецький Бровар».

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська діяльність та процеси інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку ТОВ «Микулинецький Бровар».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства.

Методи дослідження. При написанні дипломної роботи використано методи діалектики, аналізу, синтезу, дедукції, табличний та графічний методи, фінансовий та економічний аналіз господарської діяльності підприємства, а також економіко-математичне моделювання і кореляційно-регресійний аналіз.

Інформаційна база дослідження бере за основу діючі вітчизняні законодавчі та нормативні акти, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів, матеріали періодичної преси, дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності ТОВ «Микулинецький Бровар», результати самостійних авторських досліджень ринку, дані з мережі Інтернет.

Наукова новизна обґрунтованих магістрантом положень і рекомендацій, що виносяться на захист, полягає в наступному:

– запропоновано проект щодо розширення сфери діяльності підприємства за рахунок впровадження інновацій через залучення інвестицій для закупівлі високотехнологічної техніки і здійснено його економічне обґрунтування.

Практичне значення отриманих результатів дипломної роботи. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості реалізації запропонованого інноваційного проекту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки даного дослідження доповідались та обговорювались на VII Міжнародній науково-технічній конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій» (м. Тернопіль, 27-28 листопада 2019 року).

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій загальним обсягом 105 сторінок, списку використаних джерел із 126 найменувань, 5 додатків (обсягом 33 сторінки). Робота містить 9 таблиць та 20 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Сутність, класифікація і структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства

Категорія “інновація” була розроблена і введена в практику австрійським економістом Й Шумпетером. Інновації – це не просто нововведення, а нова функція виробництва. Термін “інновація” замінив термін “нова комбінація” в подальших працях Й. Шумпетера і став науковою категорією. Й. Шумпетер виділив п’ять типів інновацій [121]:

1. Виробництво невідомого споживачам нового продукту чи продукту з якісно новими властивостями.
2. Впровадження нового засобу виробництва, в основу якого не обов’язково покладено нове наукове відкриття, а може бути застосований новий підхід до комерційного використання продукції.
3. Освоєння нового ринку збуту галуззю промисловості країни, незважаючи на те, існував цей ринок раніше чи ні.
4. Залучення нових джерел сировини та напівфабрикатів, незалежно від того, чи існували ці джерела раніше чи ні.
5. Введення нових організаційних та інституційних форм, наприклад, створення монопольного стану чи послаблення монопольного положення іншого підприємства. Таким чином, за Й.Шумпетером, інновація – це комерційне впровадження нової продукції чи нових засобів виробництва [121].

Реалізація інноваційної діяльності умовах ринкової економіки пов’язана, у першу чергу, з пошуком джерел і форм інвестування. Стратегія економічного і соціального розвитку серед основних пріоритетних напрямів розвитку

виокремлює “здійснення активної структурної та інвестиційної політики, забезпечення переходу на інноваційний шлях розвитку як головної передумови реалізації стратегії економічного зростання” [46].

Провідну роль у формуванні та реалізації інноваційної моделі розвитку відіграє підприємництво. Через нововведення підприємства реалізують свій інноваційний потенціал і конкурентні позиції, а для більшості з них інновації сьогодні є засобом досягнення комерційної мети і чинником економічної стабільності й зростання, оскільки інновації орієнтовані на задоволення ринкового попиту, конкретних запитів споживачів.

Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств вимагає істотної активізації інвестиційних процесів. Саме інноваційна спрямованість інвестицій у сучасній економіці є потужним фактором економічного зростання, що визначає стабільну, гнучку, добре налагоджену систему інвестування та пов'язані з нею механізми.

Успішна реалізація завдань інноваційного розвитку залежить від утворення та функціонування ефективної системи управління процесом інвестування. Результативність інноваційної діяльності підприємств визначається, насамперед, наявністю необхідних внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування інновацій, можливістю їхньої мобілізації, зацікавленістю інвестора у підтримці інноваційного розвитку. Розвиток інноваційного процесу можливий тільки на основі активізації інвестиційної діяльності. Важливість цього напряму інвестування визначається впливом технологічних укладів на відтворювальні процеси, необхідністю відновлення елементів основного та оборотного капіталів, освоєння випуску нових товарів для підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Відомо, що на початковому етапі інвестування витрати значно перевищують надходження, але згодом тенденція кардинально змінюється. Об'єкт інвестиційно-інноваційних вкладень забезпечує прибуток на рівні вищому, ніж до цього. Так триває до того часу, доки впроваджена інновація (техніка, технологія

тощо) не вичерпає себе. У таких випадках виникає технологічний розрив – момент зміни однієї технології іншою, сучаснішою. Стратегічним завданням підприємства є виявлення таких розривів та здійснення інвестицій у інноваційну техніку та технологію.

В інвестиційній сфері економіки України уже протягом довгого періоду спостерігаємо кризу, яка не дає змоги підприємствам вирішити поточні виробничі проблеми та виконувати програми реалізації інноваційних проектів. Без істотного поліпшення інвестиційного клімату в Україні активізація інноваційної діяльності промислових підприємств, а водночас і перехід економіки на інноваційну модель розвитку – неможливі.

З економічної точки зору, інвестиції розглядають як видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни обігового капіталу. Економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу суспільного відтворення та базується на використанні частки додаткового суспільного продукту [116, с. 227]. В економіці у системі суспільного виробництва складні відтворювальні процеси відбуваються виключно на базі інвестування, яке забезпечує відновлення елементів господарської системи та єдність кругообігу капіталу.

Інвестиції як соціально-економічна категорія інтегрують в собі різні економічні процеси та інтереси, які впливають на виробництво, розподіл, обмін та споживання національного продукту, тобто вони є основою суспільного відтворення. При цьому соціально-економічний аспект якості інвестицій також обумовлений відносинами власності, тобто соціально-економічними відносинами.

З позицій фінансового підходу інвестиції трактують як усі види активів, які вкладаються в економічну діяльність з метою одержання доходів. Інвестиції розуміють як спосіб ефективного вкладення капіталу конкретних інвесторів на мікроекономічному рівні з подальшим розрахунком чинника прибутковості. Якщо економічний підхід має яскраво виражене політекономічне обґрунтування і

відповідає умовам планової економіки, то фінансовий підхід розкриває зміст інвестування переважно в умовах ринкових форм господарювання.

І.А. Бланк [7] трактує інвестиції як об'єкт економічного управління, найбільш активну форму залучення накопиченого капіталу в економічний процес, можливість використання накопиченого капіталу в усіх його альтернативних формах, альтернативну можливість вкладення капіталу в будь-які об'єкти господарської діяльності, джерело генерування ефекту підприємницької діяльності, об'єкт ринкових відносин, об'єкт власності та розпорядження, об'єкт часового віддавання переваги, носій фактора ризику, носій фактора ліквідності. Тому, на думку І.А. Бланка, інвестиції підприємств є вкладенням капіталу в усіх його формах у різні об'єкти (інструменти) господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного або позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах та пов'язано з факторами часу, ризику та ліквідності.

Крім терміна “інвестиція”, застосовують термін “інвестиційні ресурси”, які на основі ефективного механізму їх взаємодії мають наповнювати розширене відтворення енергією цивілізаційного зростання, яка реалізується в синергетичному ефекті господарської системи.

Щодо поняття “інвестування”, то, одні вчені [30; 72] ототожнюють його з інвестиціями, інші [25; 62; 109; 120] – з інвестиційною діяльністю. Товт Т.Й. [107] вважає, що інвестування доцільно розглядати як процес вкладення інвестиційних ресурсів.

В економічній літературі виокремлюють два ключових фактори, що характеризують загальну сутність інвестування: час (отримання прибутку може мати послідовний, паралельний чи інтегральний характер) і ризик (вкладання відомої суми коштів зараз і невідома величина прибутку у майбутньому) [71, с. 10].

На основі аналізу праць [105; 116], можемо зробити висновок, що інвестиційна діяльність є практичним кроком щодо реалізації інвестицій, тобто

вона включає певні етапи, до яких, належать вибір форм, видів і об'єктів інвестування, формування ресурсів та трансформація їх в інвестиції для отримання прибутку чи іншого ефекту, залежно від цілей суб'єктів інвестиційної діяльності.

Поняття інвестування та фінансування подібні в тому, що як процес вони зорієнтовані на платежі. Також вони мають спільну мету – одержання з часом як економічної, так і соціальної вигоди. Для здійснення інноваційної діяльності ми маємо справу як з інвестуванням, так і з фінансуванням.

Сутність поняття “інвестиційне забезпечення” інноваційної діяльності підприємства вчені тлумачать по-різному. Так, Шевцова Я. А. розглядає “інвестиційне забезпечення” як систему заходів щодо концентрації та реалізації інвестицій і вибору раціональних методів управління у сфері інвестування [119], Герасіна В.О. – як таке, що включає комплекс фінансових, матеріальних, інформаційних та інших ресурсів, що стимулюють формування доходу або соціального ефекту, а також різні види підтримки – державну, юридичну, консалтингову тощо [12, с. 6-7].

З огляду на вище зазначене, можемо зробити висновок про те, що поняття “інвестиційне забезпечення” розглядають переважно як фінансовий інструмент. Поряд з цим, досить часто в літературних джерелах використовують поняття “фінансове забезпечення інноваційної діяльності”.

Компонентну структуру інвестиційного механізму підприємства зображено на рис. 1.1.

Загалом, інвестування є різновидом фінансування. Якщо метою фінансування є отримання прибутку, то фінансування перетворюється на інвестування. Поняття інвестування та фінансування подібні в тому, що як процес вони зорієнтовані на платежі. Також вони мають спільну мету – одержання з часом як економічної, так і соціальної вигоди.

Для здійснення інноваційної діяльності ми маємо справу як з інвестуванням, так і з фінансуванням. Фінансування інноваційної діяльності базується на таких

принципах [5, с. 56]: чітка цільова орієнтація на швидке й ефективне впровадження сучасних науково-технічних інновацій; різноманітність джерел фінансування; обґрунтованість та юридична захищеність методів акумуляції коштів; гнучкість системи фінансування; фінансування всіх етапів життєвого циклу інновацій.

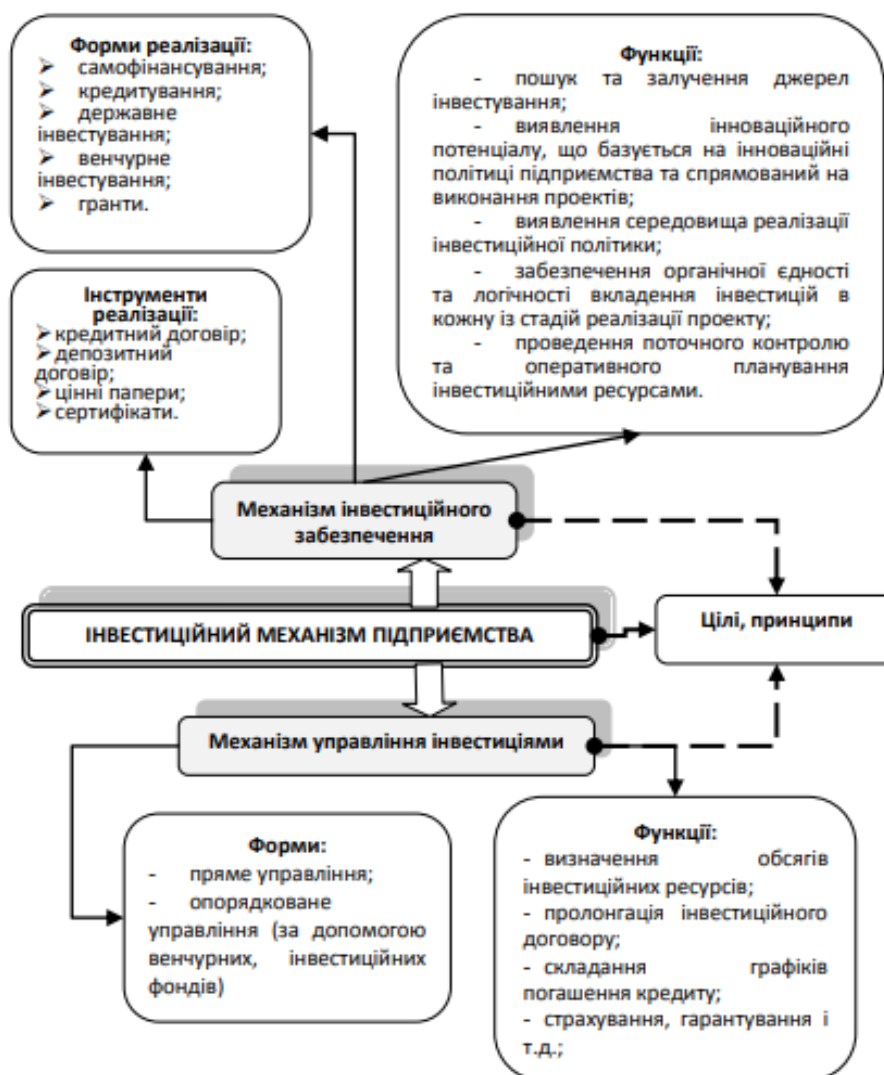

Рисунок 1.1. Компонентна структура інвестиційного механізму підприємства

Джерело:[63, с. 21]

Принципи організації фінансування повинні бути орієнтовані на множинність джерел фінансування й припускати швидке й ефективне

впровадження інновацій з їхньою комерціалізацією, що забезпечує ріст фінансової віддачі від інноваційної діяльності.

Інвестиційно-інноваційний потенціал підприємства є сукупністю певних чинників (науково-технічних, технологічних, кадрових, фінансових тощо), рівень розвитку яких визначає ступінь готовності підприємства до залучення інвестиційних ресурсів у перспективні інноваційні проекти, в межах обраної стратегії інноваційного розвитку за умов динамічного зовнішнього середовища з метою реалізації інвестиційних та інноваційних цілей.

Модель взаємозалежності інноваційної та інвестиційної діяльності в системі управління підприємством подано на рис. 1.2.

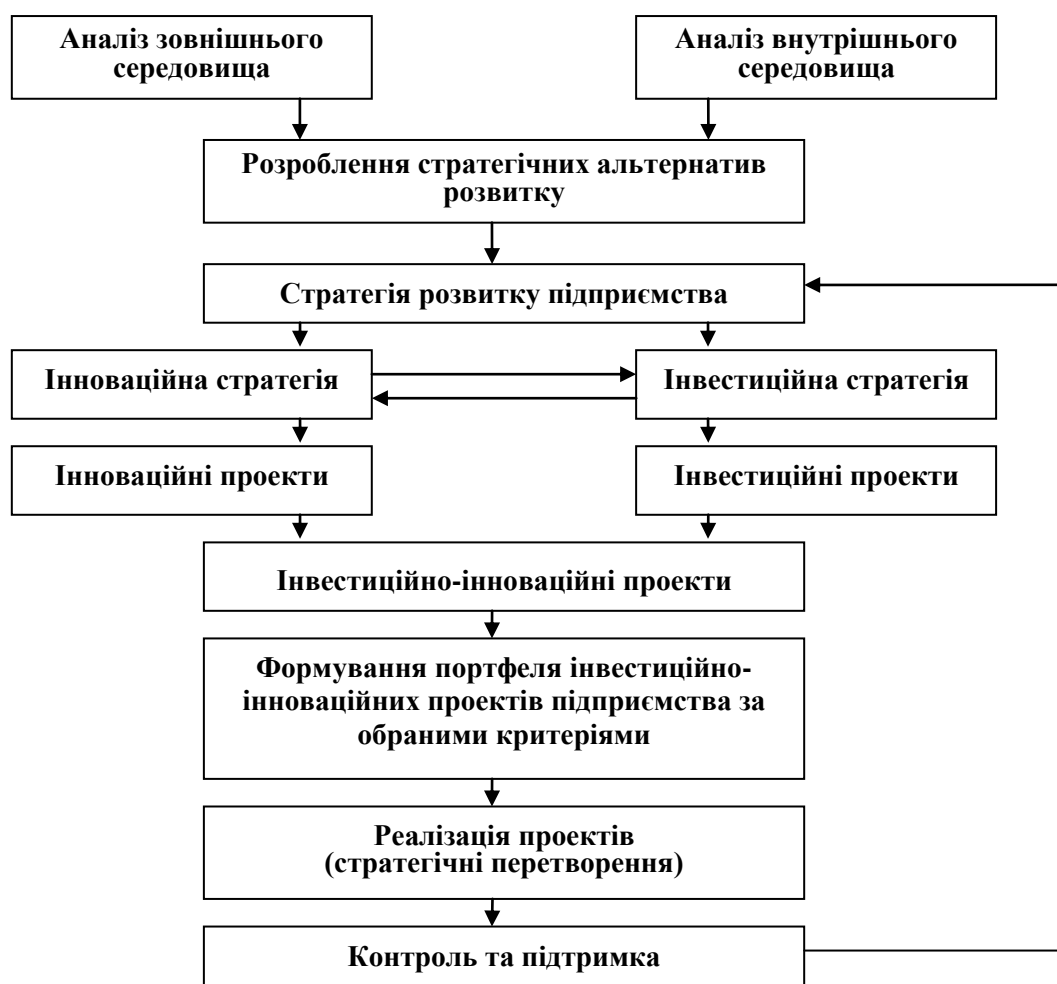

Рисунок 1.2. Модель взаємозалежності інноваційної та інвестиційної діяльності в системі управління підприємством

Джерело: [124, с. 6]

Дослідження процесів інвестиційного проектування та інноваційної природи джерел конкурентних переваг підприємства дозволило виокремити риси діалектичної єдності категорій “інвестиції” та “інновації”: ефективність інвестицій значною мірою залежить від нововведень, реалізованих у інвестиційному об’єкті, а з іншого боку – ступінь інноваційного розвитку підприємства корелюється із капіталовкладеннями на дослідження і впровадження їх результатів. Здійснення інноваційної діяльності на рівні окремого підприємства потребує створення і функціонування комплексної системи її інвестиційного забезпечення, адже лише в цьому випадку можуть бути забезпечені необхідні умови для нагромадження і маневрування інвестиційними ресурсами та можливість їхньої концентрації на основних напрямках інноваційної діяльності.

Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємства є системою, яка включає наступні елементи:

– суб’єкти інвестування, до яких належать всі суб’єкти господарювання, зацікавлені в інвестуванні ресурсів в інноваційну діяльність для досягнення певного ефекту: урядові інституції (міністерства та відомства), індивідуальні інвестори (приватні особи), корпоративні інвестори (наукові організації, інноваційно активні підприємства, суб’єкти інноваційної інфраструктури, спеціалізовані інноваційні фонди), різноманітні фінансово-кредитні установи (банки, інвестиційні компанії, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди та ін.), іноземні інвестори та венчурні фонди;

– об’єкти інвестування (інноваційні програми і проекти; різні стадії інноваційного процесу; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче обладнання та процеси; інфраструктура виробництва і підприємництва; організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва та/або соціальної сфери; суб’єкти інноваційної діяльності, напрями інноваційної діяльності);

- джерела фінансування інноваційної діяльності (внутрішні і зовнішні);
- форми інвестування інноваційної діяльності визначаються за різними чи кількома критеріями (джерела фінансування; суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування та/або його спрямування – отримання прибутку або досягнення іншого соціально-економічного ефекту): державне (комунальне) інвестування (здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону); комерційне інвестування (здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва); соціальне інвестування (здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер); іноземне інвестування (здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами); спільне інвестування (здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями).

Створення системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності, яка відповідатиме сучасним вимогам ринкової економіки, має базуватись на наступних принципах:

- узгодження системи інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності із завданням швидкого і ефективного досягнення поставленої мети;
- наукове обґрунтування й оптимальність інвестиційних рішень;
- чітка диверсифікація джерел інвестиційних ресурсів;
- концентрація і перерозподіл інвестиційних ресурсів між окремими напрямками інноваційної діяльності та етапами інноваційного процесу;
- комплексність, тобто можливість охоплення широкого кола науково-технічних, організаційних, економічних і соціальних нововведень, ефективно перерозподіляючи між ними інвестиційні потоки, що забезпечує єдність стадій і етапів інноваційних процесів, усіх сфер і напрямів інноваційної діяльності;
- адаптивність та гнучкість, що передбачає постійну спрямованість всієї системи й окремих її елементів на умови динамічних змін зовнішнього середовища для підтримки максимальної ефективності.

Розкриття сутності понять “система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності” через дослідження основних підходів до розгляду його складових: “система” [27], “інвестиційне забезпечення” [4; 32; 87], “інноваційна діяльність” [34; 70; 95] та узагальнення їх основних положень зображено на рис. 1.3.

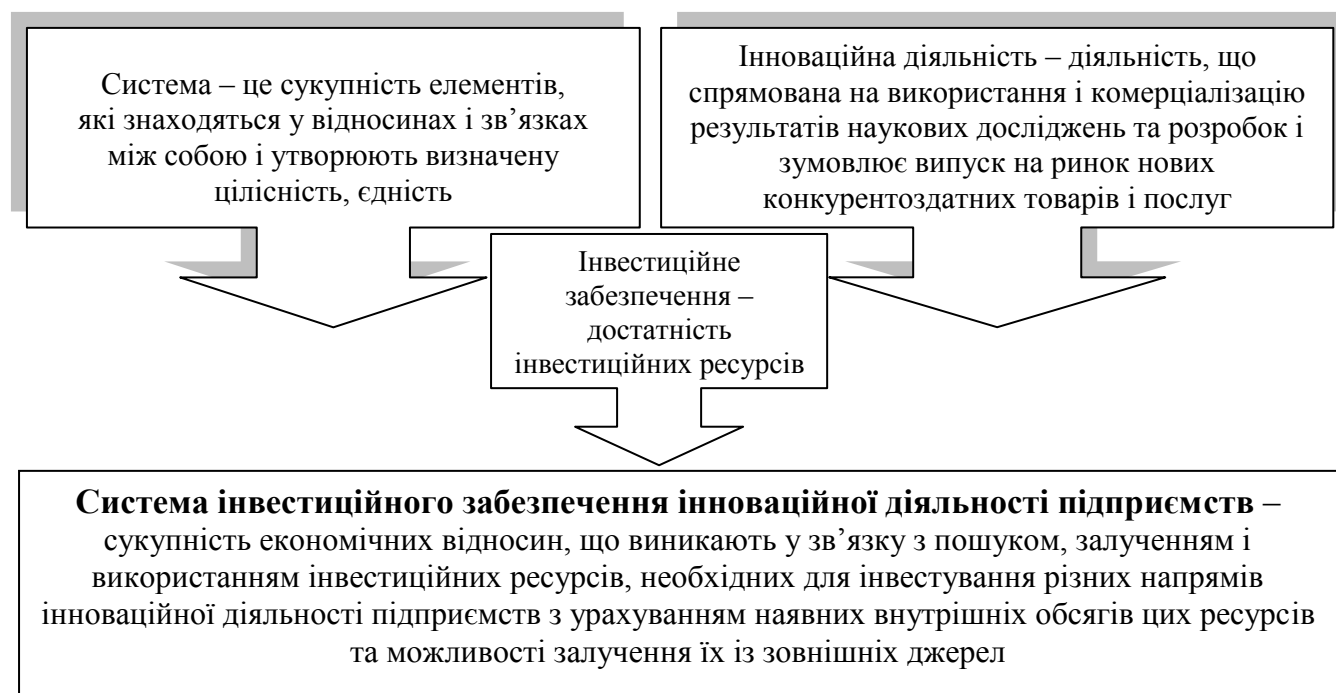

Рисунок 1.3. Схема формування визначення поняття „система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств”

Джерело: [107, с. 31]

Систему фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності зображено на рис. 1.4.

Використання перелічених принципів у практиці інвестування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств дозволить їм утримувати і безпосередньо підвищувати конкурентні переваги при здійсненні цієї діяльності. А це, у свою чергу, призведе до необхідності залучення значних інвестиційних потоків в інноваційну діяльність промислових підприємств із наявних альтернативних джерел фінансування.

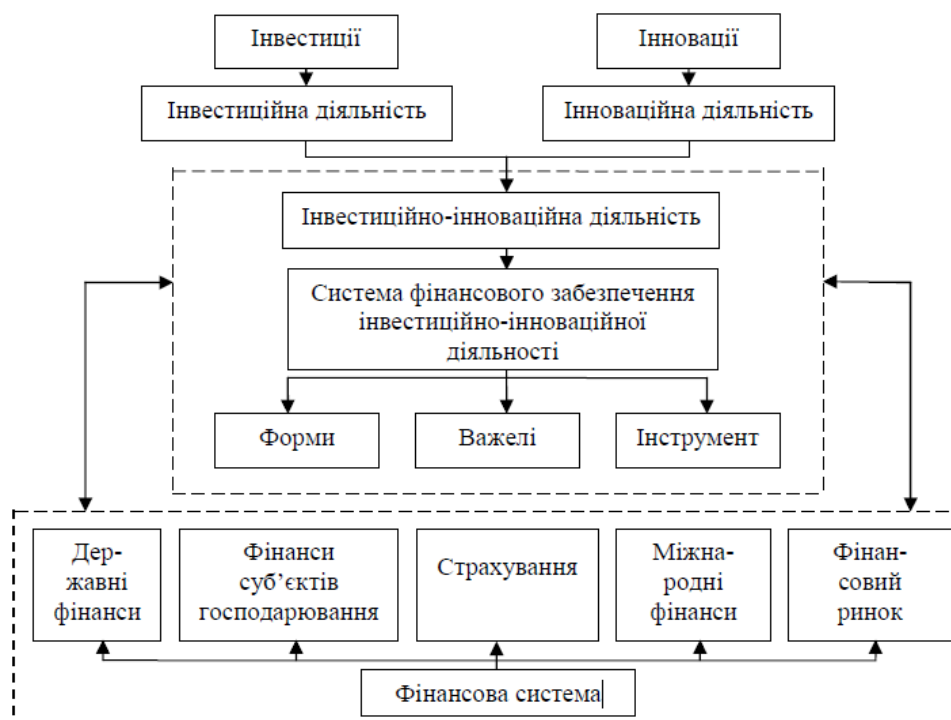

Рисунок 1.4. Система фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності

Джерело: [50, с.12]

На думку Грудциної Ю.В., «зменшення кількості підприємств, що ведуть активну інноваційну діяльність, є наслідком ряду проблем, що відбуваються в економіці України та сфері НДКР, зокрема: по-перше, зовнішній та внутрішній дисбаланси в економіці України; по-друге, недосконалість законодавчої бази, зокрема що стосується стимулювання інноваційної діяльності підприємств; по-третє, відсутність належної інфраструктури та механізмів комерціалізації науково-технічних розробок» [19].

1.2. Види, форми та джерела інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств

Розбудова моделі інноваційного розвитку національної економіки, становлення та функціонування інноваційного підприємництва вирішальним чином залежать від наявності внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування,

залучення значних і довгострокових інвестицій у наукомісткі високотехнологічні виробництва. Саме цим визначається важливість дослідження інвестиційної складової розвитку інноваційного підприємництва, її впливу на активізацію інноваційної діяльності в Україні, підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки на засадах збільшення платоспроможного попиту на інновації з боку підприємницьких структур галузей промисловості.

Згідно із Законом України “Про інвестиційну діяльність” (ст. 10), передбачено, що інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- позичкових фінансових коштів інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- залучених фінансових коштів інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);
- бюджетних інвестиційних асигнувань; безоплатних та благодійних внесків, пожертв організацій, підприємств і громадян [94].

Закон України “Про інвестиційну діяльність” розглядає лише фінансову складову джерел формування інвестиційних ресурсів.

Фінансування інноваційної сфери має складну структуру й охоплює форми, джерела та ефективність фінансування інновацій, інструменти акумуляції грошових коштів та їх вкладення у проекти і контроль за ними [116, с. 62].

В науковій економічній літературі [34; 73] узагальнено класифікацію джерел інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності за такими ознаками: за відносинами власності; за видами власності; за рівнями власників.

За відносинами власності виділяють власні джерела фінансування, тобто ті якими підприємство користується і розпоряджається на правах власності, а також позикові і залучені, якими суб'єкт господарювання користується і

розпоряджається на будь-яких інших умовах, але які за правом власності йому не належать.

За видами власності джерела фінансування інноваційної діяльності поділяються на:

– державні інвестиційні ресурси (бюджетні кошти, кошти позабюджетних фондів, державні позики, пакети акцій та інші основні й оборотні фонди, майно державної власності);

– інвестиційні ресурси, у тому числі фінансові ресурси суб'єктів господарювання, громадських організацій, фізичних осіб, у тому числі іноземних інвесторів і т.д. Ці інвестиційні ресурси включають власні і залучені кошти підприємств, кредитні ресурси комерційних банків, інших фінансово-кредитних організацій та спеціально уповноважених урядом інвестиційних банків, а також інвестиційні ресурси колективних інвесторів, у тому числі інвестиційних фондів і компаній, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів та ін.

– інвестиційні ресурси іноземних інвесторів, зокрема іноземних держав, міжнародних фінансових та інвестиційних інститутів, окремих організацій, інституціональних інвесторів, банків та кредитних установ.

Джерела фінансування поділяються також за рівнями власників.

На рівні держави і регіонів джерелами фінансування інноваційної діяльності є:

– власні кошти бюджетів і позабюджетних фондів,
– залучені кошти державної кредитно-банківської і страхової систем,
– позикові кошти у вигляді зовнішнього (міжнародних запозичень) і внутрішнього державного боргу (державних облігаційних та інших позик).

На рівні підприємства джерелами фінансування інноваційної діяльності є:

– власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові відшкодування, нематеріальні активи, тимчасово вільні основні і оборотні кошти та ін.);

– залучені кошти, отримані від продажу акцій, а також внески, цільові надходження та ін.;

– позикові кошти у вигляді бюджетних, банківських і комерційних кредитів наданих на відсотковій і безвідсотковій, зворотній та безоплатній основі.

Вибір конкретних джерел інвестиційного забезпечення, порядок їх залучення для здійснення інноваційної діяльності безпосередньо пов'язаний з існуючим в країні механізмом їхнього формування і використання.

Враховуючи, що інвестиційні ресурси – всі види економічних ресурсів, що залучаються з метою вкладення в об'єкти інвестування, то доцільно запропонувати виділяти фінансові і нефінансові джерела формування інвестиційних ресурсів.

До фінансових джерел необхідно включити грошові кошти, що використовуються для формування фінансових ресурсів у процесі інвестування, а до нефінансових – всі інші цінності.

Інвестиційні ресурси, які залучаються до інноваційної діяльності, внаслідок її специфічності мають бути орієнтовані на довгострокові результати, враховувати підвищений ризик, непередбачувані результати й одночасно потенційно високі прибутки.

При формуванні структури інвестиційних джерел, що будуть використовуватися інноваційним підприємством, обов'язковим є врахування виду інновацій, типу підприємства за виконуваною інноваційною діяльністю, країни розміщення, кон'юнктури ринку та інших факторів.

Вибір джерел фінансування вирішується із врахуванням багатьох факторів: вартості залученого капіталу, ефективності його віддачі, співвідношення власного і позикового капіталів, що визначає рівень незалежності підприємства, ризику, що виникає при використанні того чи іншого джерела, а також економічних інтересів інвесторів [116, с.62].

Таким чином, джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є:

1) кошти Державного бюджету України;

2) кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;

3) власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;

4) власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;

5) кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;

6) інші джерела, не заборонені законодавством України [95].

Згідно з Господарським кодексом України [13], формами інвестування інноваційної діяльності є:

– державне (комунальне) інвестування, що здійснюється органами державної влади або органами місцевого самоврядування за рахунок бюджетних коштів та інших коштів відповідно до закону;

– комерційне інвестування, що здійснюється суб'єктами господарювання за рахунок власних або позичкових коштів з метою розвитку бази підприємництва;

– соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер;

– іноземне інвестування, що здійснюється іноземними юридичними особами або іноземцями, а також іншими державами;

– спільне інвестування, що здійснюється суб'єктами України разом з іноземними юридичними особами чи іноземцями.

Оскільки, інноваційна діяльність визнається однією з форм інвестування [94, с. 3], а також враховуючи зазначені вище чинники і сукупність критеріїв (джерела фінансування; суб'єкти інвестування; об'єкти інвестування та/або його спрямування – отримання прибутку або досягнення іншого соціального ефекту) основними формами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання в сучасних умовах є: державне інвестування (бюджетне); самофінансування (за рахунок власних інвестиційних ресурсів суб'єктів господарської діяльності); кредитне інвестування (за рахунок позикових

джерел коштів); інвестиційне та венчурне фінансування (за рахунок залучених ресурсів); нетрадиційні джерела інвестування; змішане інвестування.

Державне фінансування інноваційної діяльності відбувається через фінансування наукової та науково-технічної діяльності і підтримку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання за рахунок коштів бюджету та позабюджетних цільових фондів. Його питома вага в структурі джерел фінансування є незначною [61].

Самофінансування як спосіб фінансування інноваційної діяльності передбачає збільшення частки власних джерел інвестиційних ресурсів у фінансуванні інноваційних проектів підприємств. У країнах з розвинутою ринковою економікою рівень самофінансування вважається високим, якщо питома вага власних джерел досягає 60% і більше від загального обсягу фінансування інноваційних витрат [21].

Найбільш вагомим джерелом інвестування інноваційної діяльності є власні фінансові ресурси суб'єктів господарської діяльності, оскільки їх використання порівняно з іншими джерелами має певні переваги. Зокрема, це – простота, швидкість залучення, та те, що під час їх використання підприємство не несе додаткових витрат (сплати позикового відсотка), що, своєю чергою, сприяє фінансовій стійкості та забезпеченню платоспроможності, а також те, що управління зберігається в руках керівників підприємства.

Поряд із власними джерелами інвестування інноваційної діяльності важлива роль належить позиковим коштам, до яких можна віднести банківський кредит, кредити небанківських фінансово-кредитних установ, кредити міжнародних організацій, а також прями й портфельні інвестиції, за рахунок яких здійснюється механізм кредитного фінансування інноваційної діяльності [91].

Поруч з традиційними банківськими технологіями – кредитами, необхідно ширше застосовувати нетрадиційні способи фінансування інноваційних проектів – франчайзинг, лізинг, факторинг, форфейтинг. Все це створюватиме необхідні умови для переміщення доходів з низькотехнологічних сегментів економіки у

високотехнологічні та сприятиме переходу до моделі інноваційного розвитку національної економіки.

З метою здійснення інноваційної діяльності підприємств можуть використовуватися кошти як вітчизняних, так й іноземних інвесторів. У країнах, що розвиваються, та у перехідних економіках саме іноземні інвестиції вважаються важливим джерелом організаційних і технічних інновацій. Втім, обсяги іноземних інвестицій, що надходять в Україну, залишаються низькими, а їх структура не дає змоги сподіватись на їхній інноваційний характер у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією та недосконалим податковим законодавством. Отже, основною складовою інвестування виробництва повинні стати саме вітчизняні інвестиції, за якими, у разі здійснення успішної інвестиційної політики, в Україну прийдуть й іноземні інвестори.

1.3. Особливості управління інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності промислових підприємств

Як свідчить досвід господарювання, промислові підприємства, які володіють певним інноваційним потенціалом, часто втрачають фінансову стійкість, права власності на майно і конкурентоспроможність через нераціональні рішення щодо участі в інноваційних проектах, зокрема через неефективну систему управління інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності.

Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю представляє собою багатовекторну систему керування інноваційними процесами, прийняття управлінських рішень, планування, організацію, мотивацію, контроль та використання знань, вмінь, навиків та досвіду для координації діяльності кадрів, раціонального використання ресурсів та досягнення поставленої мети [116].

Управління інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності підприємства реалізується через загальні функції менеджменту.

Планування є функцією і, одночасно, етапом управління інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності підприємства. Функція планування

реалізовується керівниками підприємства через систему стратегічного і поточного планування, у формі розроблення грамотної, обґрунтованої, реальної до застосування документації. Вона має відображати стратегію інноваційного розвитку підприємства, яка розроблена на підставі проведення зовнішнього і внутрішнього аналізування чинників економічного, правового та іншого характеру.

Стратегічний план інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства складається на основі концепції інноваційного розвитку підприємства. Він конкретизує наміри власників підприємства щодо реалізації концепції його розвитку. Документацію цього рівня формують топ-менеджери підприємства та його власники [49; 114, с. 190-199]. Стратегія інвестиційного забезпечення є сукупністю довгострокових цілей інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. Вона є частиною загальної стратегії розвитку підприємства. Основними етапами процесу розроблення стратегії інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства є: визначення загального періоду формування стратегії; дослідження чинників зовнішнього середовища і кон'юнктури ринку; формування стратегічних цілей діяльності підприємства; конкретизація цільових показників стратегії за періодами її реалізації; розроблення інвестиційної політики за окремими аспектами інноваційної діяльності; розроблення системи організаційно-економічних заходів із забезпечення реалізації стратегії інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства; оцінювання розробленої інвестиційної стратегії [6, с. 101-105].

Керівники середнього рівня управління (заступники директора підприємства, головний бухгалтер) займаються тактичним плануванням, тобто розробляють плани, у яких конкретизують як протягом поточного звітного року реалізувати завдання, поставлені топ-менеджерами. Оцінка рівня підготовки цієї документації значною мірою залежить від того, наскільки розвиненою є на підприємстві система моніторингу ринкової кон'юнктури, а саме система

внутрішнього контролю, адже саме вона забезпечує виконання річних, квартальних, місячних і декадних планів, які доводяться до підлеглих наказами, розпорядженнями тощо.

На низовому рівні управління (начальники відділів інноваційного розвитку, наукових лабораторій, цехів експериментального виробництва продуктів і технологій тощо) функція планування реалізовується через детальні плани виконання конкретних завдань, що доводять до них керівники вищих рівнів управління. Реальність виконання показників, що закладені у документації цього рівня, значною мірою залежить від чіткості формулювання завдань, забезпеченості робочих місць необхідними засобами і предметами праці.

На етапі реалізації інновацій виконання планів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства цього та інших рівнів значною мірою залежатиме також від ефективності діючої на підприємстві системи мотивування працівників, залучених до розвитку інноваційної діяльності, належного виконання ними обов'язків. Наявність системи різного рівня планів на підприємстві знижує ризик для наявних і потенційних інвесторів [114, с. 190-199].

В управлінні підприємством функція організування проявляється у забезпеченні взаємодії між суб'єктами інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства, впровадженні менеджерами сукупності конкретних організаційних заходів, які спрямовані на забезпечення належних умов реалізації загальної стратегії розвитку підприємства і стратегії інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства зокрема.

Об'єктивність управлінських рішень в управлінні інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності підприємства значною мірою залежить від ефективності інформаційної системи управління підприємством. Найважливішими її складовими є підсистеми обліку і звітності. Ефективність системи інформаційного забезпечення підприємства оцінюється швидкістю і своєчасністю акумулювання, оброблення і розповсюдження інформації, її повнотою, достовірністю та об'єктивністю. Названі критерії характеризують

інформацію, яка корисна для прийняття управлінських рішень. Для отримання такої інформації виняткове значення має рівень організування моніторингу діяльності підприємства, зокрема моніторингу руху інвестиційних ресурсів. Моніторинг за сутністю є сукупністю етапів поточного контролювання господарських процесів. Його дієвість значною мірою залежить від використовуваних методів і джерел отримання інформації [92].

На основі узагальнення теоретичних основ і аналізування практики управління інвестиційними ресурсами промислових підприємств, доцільною є наступна послідовність етапів створення системи ефективного управління формуванням і використанням їх інвестиційних ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності:

- визначення цільових параметрів управління формуванням і використанням інвестиційних ресурсів для інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності;
- аналізування сучасного стану управління формуванням і використанням інвестиційних ресурсів, необхідних для інноваційної діяльності;
- розробка інвестиційної політики, тобто комплексу практичних дій і заходів, що забезпечують вигідне вкладання інвестиційних ресурсів, з обґрунтуванням доцільних напрямів та раціональних обсягів інвестування;
- визначення технології, методів і прийомів розробки та ухвалення управлінських рішень у сфері формування і використання інвестиційних ресурсів для інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності;
- розробка та прийняття внутрішніх нормативних документів із визначенням регламентів і процедур прийняття, реалізації та коригування рішень з управління інвестиційними ресурсами для забезпечення інноваційної діяльності;
- визначення основних показників аналізування інвестиційних ресурсів, методів їх розрахунку, критеріїв прийнятності та способів інтерпретації, процедур та періодичності проведення інвестиційного аналізу;

- розробка та впровадження системи планування інвестиційних ресурсів, необхідних для забезпечення інноваційної діяльності;
- розробка і реалізація системи контролю формування, розміщення та використання інвестиційних ресурсів, необхідних для інноваційної діяльності;
- організація управлінського обліку та системи контролю і моніторингу відповідно до потреб забезпечення раціонального руху інвестиційних ресурсів у процесі інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства.

Разом з тим, для підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємств з метою реалізації інноваційних програм і проектів, важливим є прийняття рішення щодо доцільності вкладення інвестиційних ресурсів, що базуються на їхньому обґрунтуванні з використанням економіко-математичних моделей і застосуванні сучасних методів оцінювання ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємств.

У праці [41] подано розрахунок доцільності використання окремо взятого напрямку інноваційно-комплексного провайдингу в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів. Авторами у [40] встановлено особливості комплексного впровадження інновацій при організації діяльності малих підприємств.

Для оцінювання інвестиційної привабливості об'єктів слід виокремити такі групи факторів [124, с 6]: характеристика та номенклатура продукції; темпи зростання обсягів виробництва; темпи зростання цін на засоби виробництва, що використовуються в галузі; рентабельність виробництва й активів та швидкість обороту капіталу; державний вплив на обсяг виробництва; наявність винаходів та закінчених науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт (НДДКР), що потенційно можуть стати ефективними нововведеннями; величини виробничого і фінансового важелів.

Висновки до розділу 1

1. Інноваційний розвиток вітчизняних підприємств вимагає істотної активізації інвестиційних процесів. Інноваційна спрямованість інвестицій у

сучасній економіці є потужним фактором економічного зростання, що визначає стабільну, гнучку, добре налагоджену систему інвестування та пов'язані з нею механізми.

2. Інновації забезпечують необхідну якість інвестицій, структурну перебудову економіки й суспільства та відкривають шлях новим продуктам і виробництвам – досконалішим та якіснішим.

3. Одним із основних завдань інноваційної діяльності підприємства є забезпечення належного інвестиційного забезпечення інноваційного процесу. Однак, це завдання є складним і має свої особливості, зокрема, розроблення будь-якої інновації потребує значних обсягів інвестиційних ресурсів, а інвестиції в інноваційну діяльність, особливо у створення перших зразків інноваційного продукту, належать до категорії “ризикового капіталу”.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНЮВАННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ І ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МИКУЛИНЕЦЬКИЙ БРОВАР»

2.1. Характеристика профілю діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар»

ТОВ «Микулинецький Бровар», витоки діяльності якого датуються 1457 роком, розташоване у смт. Микулинці Тернопільської області. Товариство є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банках, печатку, штамп, товарний знак, фірмову марку.

Предметом діяльності підприємства є виробництво пива (більше десятка сортів, у тому числі ексклюзивна продукція, <https://brovar.org/produksiya/>), солоду та солодових екстрактів, безалкогольних напоїв, мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки, квасу, спиртів коньячних, виноградних та плодкових ратифікованих і їх витримка, спирту етилового з харчової сировини, хліба, хлібобулочних та борошняних виробів; тортів і тістечок нетривалого зберігання, сухарів і сухого печива. ТОВ «Микулинецький Бровар» також здійснює неспеціалізовану оптову торгівлю харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами; роздрібну торгівлю алкогольними, коньячними та ін. напоями; діяльність автомобільного вантажного транспорту; спеціалізовані будівельні роботи; рекламну діяльність і дослідження кон'юнктури ринку та ін. діяльність, яка не суперечить чинному законодавству. Варто відзначити, що пивоварня розпочала виробництво першого українського віскі (5000 пляшок об'ємом 0,7 л на рік).

Для виробництва пива на підприємстві використовують виключно вітчизняну сировину. Власна солодовня дає змогу виготовляти до 2,5 тис. тон солоду у рік. Великою мірою ведеться виробництво світлого солоду. Невелика

кількість карамельного і темного також виготовляється на цьому підприємстві. Сировину для виробництва солоду – пивоварний ячмінь – завод виготовляє власними силами. Для цього в Тернопільській області силами ВАТ «Бровар» було створено сільське господарство, де крім ячменю, вирощують і кукурудзу. Інший вид сировини – хміль – підприємство закупляє в Хмельницькій і Житомирській областях. У якості сировини при виготовленні пива використовують як шишкований, так і гранульований хміль.

Щодо реалізації пива ТОВ «Микулинецький Бровар» за каналами збуту у територіальному розрізі, то найбільші обсяги збуту підприємства спостерігаємо у місті Тернополі і Тернопільській області. На другому місці за часткою збуту ринок Західного регіону України, а саме: Львівська, Волинська, Чернівецька, Закарпатська, Хмельницька, Івано-Франківська області. Вплив факторів на зміну обсягу продажу подано на рис. 2.1.

Рисунок 2.1. Схема факторної моделі аналізу обсягу реалізації продукції

Розглянемо техніко-економічні показники роботи ТОВ «Микулинецький Бровар» за 2013-2017 рр. і здійснимо аналіз (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Техніко-економічні показники роботи
ТОВ «Микулинецький Бровар» за 2013-2017 роки**

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення			
						2014 до 2013 року	2015 до 2014 року	2016 до 2015 року	2017 до 2016 року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Чистий дохід реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	68314	74620	97110	119491	147460	6306	22490	22381	27969
2. Прибуток, тис. грн.	9920	9174	6688	5547	8036	-746	-2486	-1141	2489
3. Собівартість продукції (робіт, послуг), тис. грн.	43328	47036	62808	89360	103395	3708	15772	26552	14035
4. Рентабельність основної діяльності, %	24,91	20,65	10,65	6,21	7,77	- 4,26	-10,0	- 4,44	1,56
5. Витрати на 1 грн. чистого доходу від усієї реалізації, коп.	0,63	0,63	0,65	0,75	0,70	0,00	0,02	0,10	-0,05
6. Основні фонди, тис. грн.	37762	43010	50162	63752	49051	5248	7152	13590	-14701
7. Фондовіддача, грн.	1,81	1,73	1,94	1,87	3,01	-0,08	0,21	-0,07	1,14

Джерело: Звітність підприємства [Додаток А]

У результаті порівняльного аналізу за техніко-економічними показниками видно, що чистий дохід від реалізації продукції збільшився у 2017 році порівняно із 2016 роком на 27969 тис. грн. (рис. 2.2).

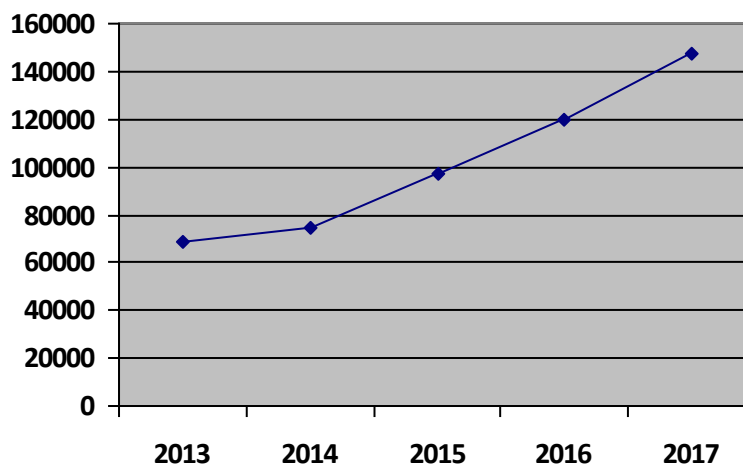

Рисунок 2.2. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013-2017 рр., тис. грн.

Джерело: Звіт про фінансові результати [Додаток А]

Зафіксовано збільшення прибутку підприємства на 2489 тис. грн. Собівартість робіт при цьому у 2017 році зросла на 14035 тис. грн. у порівнянні до попереднього року.

Відбулося також і зростання рентабельності підприємства (рис. 2.3) в цілому з 6,21% до 7,77%.

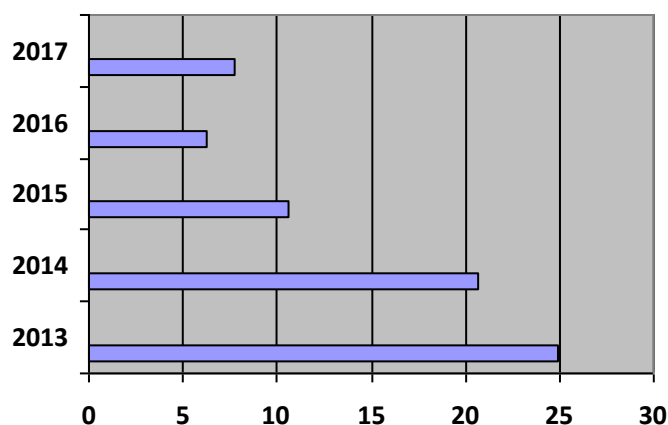

Рисунок 2.3. Динаміка рентабельності ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013-2017 рр., %

Джерело: Звіт про фінансові результати [Додаток А]

Якщо розглядати більш детально, то можна зробити висновок, що витрати на 1 грн. виручки склали у 2017 році 70,0 коп., що на 5 коп. менше, ніж у 2016 році, тобто відбулося здешевлення виробничих витрат.

Пріоритетними напрямками корекції фінансової діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар» слід вважати такі, що спрямовані на зростання обсягів збуту як у регіонах України, так і закордоном, де живе та працює численна кількість українців.

2.2. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства

Щоб описати можливості підприємства, проведемо аналіз його виробничо-господарської діяльності.

Здійснимо горизонтальний аналіз статей активу балансу ТОВ «Микулинецький Бровар», який представлений в додатку Б.

Узагальнюючий показник активів і пасивів підприємства, такий як валюта балансу за аналізований період збільшилася на 62066 тис. грн. (49%). У 2013 р. вона становила 126694 тис. грн., а у 2017 р. – 188760 тис. грн.

У структурі активів підприємства переважають оборотні активи (рис. 2.4). Їхня частка у 2013 р. становила 66,64 %. У 2015 році вона зменшилася до 65,42%, у 2016 році зросла (68,28%), а у 2017 році – знову знизилася – до 63,62%. У 2017 р. частка необоротних активів в структурі всіх активів підприємства збільшилася і становила 68666 тис. грн. (36,38%) на противагу 33,36% у 2013 році. Найбільшу питому вагу в структурі всіх активів підприємства займають основні засоби. У 2013 р. їх сума становила 37762 тис. грн. (29,81%), у 2014 році – 43010 тис. грн. (29,53%). За наступний період спостерігається збільшення частки основних засобів до 34,36%, а у 2016 році – зменшення до 29,31%. Проте у 2017 р. їх сума зросла в порівнянні з 2016 р. на 4,46% і питома вага основних засобів становила 33,77%.

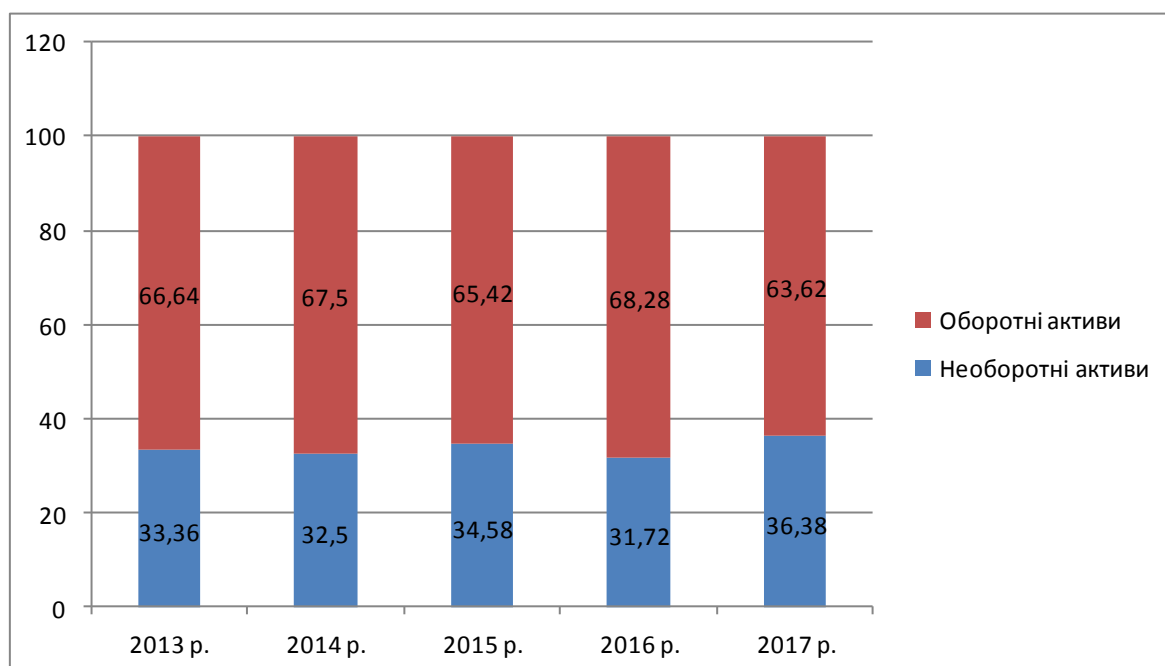

Рисунок 2.4. Структура активів ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013-2017 рр., %

Джерело: Побудовано за даними вертикального аналізу [Додаток Б]

Оборотні активи досліджуваного підприємства за аналізований період зросли на 35667 тис. грн. Цей ріст відбувся за рахунок, у першу чергу, зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги. У 2017 р. запаси підприємства скоротилися в порівнянні з 2016 р. на 8004 грн. (9,42%), а дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги зросла на 4767 тис. грн. (23,65%).

В структурі пасивів підприємства, яка представлена на рис. 2.5, переважає власний капітал, що є позитивним явищем. У 2013 р. його сума становила 102753 тис. грн. (81,1%). За аналізований період сума власного капіталу зросла на 45540 тис. грн. (44,32%) і у 2017 р. становила 148293 тис. грн. У 2017 р. він зріс в порівнянні з 2016 р. на 19,39%. У 2017 році спостерігається позитивна тенденція збільшення його питомої ваги в структурі всіх пасивів підприємства порівняно із 2016 роком, коли відбулося зниження (з 81,28% у 2015 році до 74,23% у 2016 році). У 2017 році частка становила 78,56%. Зростання частки власного капіталу в структурі всіх пасивів підприємства відбулося за рахунок зростання суми

zareєстрованого пайового капіталу (+888,18%) та нерозподіленого прибутку (+18,83%).

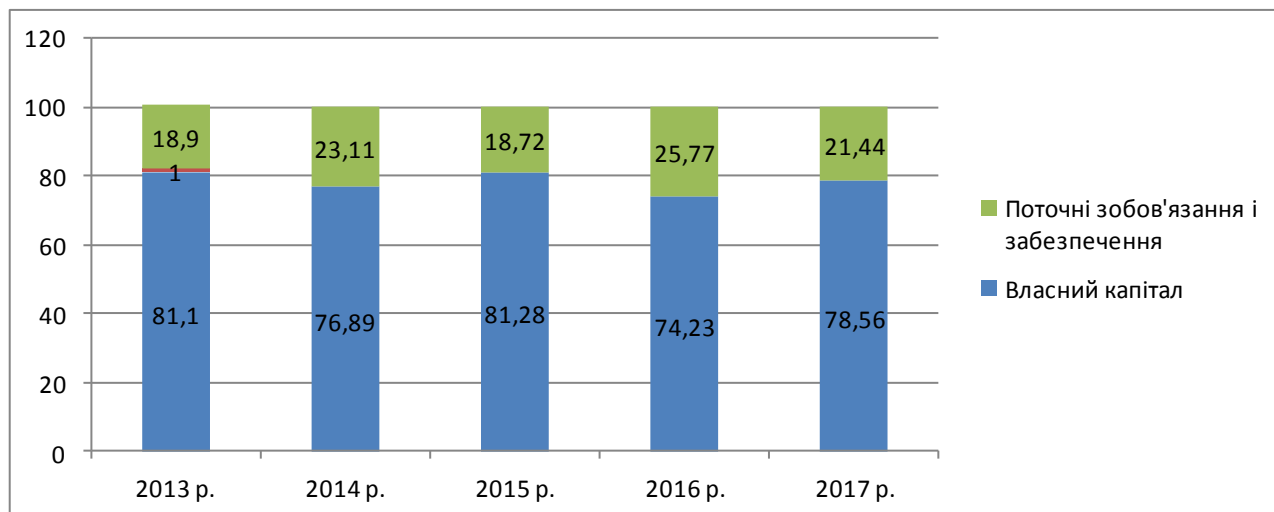

Рисунок 2.5. Структура пасивів ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013-2017 рр., %

Джерело: Побудовано за даними вертикального аналізу [Додаток Б]

На підприємстві відбувається зменшення частки поточних зобов'язань і забезпечень в структурі всіх пасивів. У 2016 р. їх питома вага становила 25,77%, а у 2017 р. – 21,44%. Загалом таке зменшення відбувається за рахунок зменшення суми поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 35,61% (11937 тис. грн.).

Аналізуючи пасиви підприємства загалом слід відзначити, що структура пасиву є позитивною, оскільки частка власного капіталу в структурі всіх пасивів підприємства становить 78,56%, а сума поточних зобов'язань і забезпечень – 21,44%.

Проведемо аналіз витрат на виробництво продукції за економічними елементами (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Аналіз витрат на виробництво продукції за економічними елементами для
ТОВ «Микулинецький Бровар», тис. грн.**

Елементи витрат	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Абсолютне відхилення, (+, -)			
						2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016
1. Матеріальні затрати	38979	41864	57645	85286	97801	2885	15781	27641	12515
2. Витрати на оплату праці	6964	5889	6070	7390	14715	-1075	181	1320	7325
3. Відрахування на соціальні заходи	2506	2213	2185	1554	3243	-293	-28	-631	1689
4. Амортизація	8651	10209	12261	12216	15302	1558	2052	-45	3086
5. Інші операційні витрати	7150	4140	11567	11779	15096	-3010	7427	212	3317
Разом	64250	64315	89728	11822 5	14615 7	65	25413	28497	27932

Джерело: Звіт про фінансові результати за 2013-2017 роки [Додаток А]

Дані таблиці свідчать про зростання операційних витрат впродовж 2015-2017 рр., зокрема, у 2015 році на 7427 тис. грн. у порівнянні до 2014 року, на 212 тис. грн. у 2016 році порівняно із 2015 р. та на 3317 тис. грн. у 2017 році у порівнянні до 2016 року. Станом на 2015 рік матеріальні витрати зросли на 15781 порівняно з попереднім, а у 2016 р. – уже на 27641 тис. грн. порівняно з 2015 роком. Проте у 2017 р. зафіксовано більш, ніж у два рази менше (12515 тис. грн.) зростання цього елемента витрат на виробництво продукції порівняно із тим, яке мало місце у 2016 році. Витрати на оплату праці скорочувалися лише у 2014 році порівняно із 2013 роком, а починаючи із 2015 року, зростали на 181 тис. грн., 1320 тис. грн. і 7325 у 2015, 2016 і 2017 роках відповідно. Поступове зменшення

відрахувань на соціальні заходи спостерігаємо впродовж 2014, 2015 і 2016 років, а 2017 році – зростання більше, ніж у два рази. Амортизаційні відрахування також мали тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду, крім 2016 року, коли їх значення скоротилося на 45 тис. грн. у порівнянні із значенням 2015 року. Значення показника «інші операційні витрати» демонструвало тенденцію до зростання, починаючи із 2015 року.

Найбільшу питому вагу в операційних витратах займають матеріальні витрати – 66,92 % у 2017 році, другий за вагою елемент операційних витрат – це амортизація, яка склала 10,47% від загальної структури витрат у 2017 році.

Дані таблиці, складеної на підставі звітної та облікової інформації, свідчать, що матеріаломісткість продукції є високою, потрібно працювати на її скорочення. Скорочення матеріальних витрат може відбуватися за рахунок збільшення витрат на оплату праці, амортизації основних фондів та витрат на соціальне страхування.

2.3. Аналіз ділової активності підприємства як фактор ефективності використання ресурсів

Найважливішою характеристикою діяльності підприємства та його фінансово-економічного економічного добробуту є аналіз фінансової стійкості підприємства, яка характеризує результат його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями, нарощувати економічний потенціал. Відповідно до наявності та реальної відповідності фінансової стійкості підприємства до очікувань інвесторів, інвестиції можуть коливатися, тому важливою складовою фінансової стратегії є оптимальна фінансова стійкість для всіх підприємств. Фінансовий стан підприємства оцінюють його фінансовою стійкістю (платоспроможність підприємства у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами) і платоспроможністю, яка відображає здатність підприємства сплачувати свої борги й зобов'язання в конкретний період часу.

Здійснимо розрахунок таких показників:

1. Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності), нормативне значення – >1:

$$Kn = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1695} \quad (2.1)$$

Отже,

$$Kn^{2013} = \frac{84427}{23941} = 3,53; \quad Kn^{2014} = \frac{98301}{33656} = 2,92; \quad Kn^{2015} = \frac{95519}{27338} = 3,49;$$

$$Kn^{2016} = \frac{114250}{43118} = 2,65; \quad Kn^{2017} = \frac{121113}{3413733656} = 2,93.$$

Як свідчать дані обчислень, значення цього показника значно перевищують норму впродовж усього аналізованого періоду. Отже, оборотні активи у декілька разів переважають короткострокові зобов'язання.

2. Коефіцієнт проміжної ліквідності (нормативне значення – 0,6÷0,8):

$$Kn_{рл} = \frac{\Phi.1p.1160 + p.1165 + p.(1120 + \dots + 1155)}{\Phi.1p.1695 + p.1700} \quad (2.2)$$

Отже,

$$Kn_{рл}^{2013} = \frac{2096 + 13851 + 996 + 2906 + 723 + 722}{23941} = 0,89.$$

$$Kn_{рл}^{2014} = \frac{2696 + 16051 + 774 + 34 + 1726}{33656} = 0,63.$$

$$Kn_{рл}^{2015} = \frac{2378 + 20172 + 1457 + 1676 + 96}{27338} = 0,94.$$

$$Kn_{рл}^{2016} = \frac{1667 + 20183 + 6402 + 125 + 919}{23941} = 1,22.$$

$$Kn_{рл}^{2017} = \frac{848 + 24920 + 16710 + 286 + 350}{40467} = 1,07.$$

Даний коефіцієнт свідчить про те, чи здатне підприємство здійснити погашення своїх поточних зобов'язань, якщо отримає від дебіторів усю суму короткострокової заборгованості. Згідно розрахунків, робимо висновок про те, що це було можливим у 2014 році при відповідності значення показника до нормативного.

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (нормативне значення – $0,2 \div 0,35$):

$$K_{ал} = \frac{\Phi.1p.1160 + p.1165}{\Phi.1p.1695 + p.1700} \quad (2.3)$$

Отже,

$$K_{ал}^{2013} = \frac{2096}{23941} = 0,09; \quad K_{ал}^{2014} = \frac{2696}{33656} = 0,08; \quad K_{ал}^{2015} = \frac{2378}{27338} = 0,09;$$

$$K_{ал}^{2016} = \frac{1667}{43118} = 0,04; \quad K_{ал}^{2017} = \frac{848}{40467} = 0,02.$$

Для ТОВ «Микулинецький Бровар» значення цього коефіцієнта зафіксовано меншим від нормативного, що свідчить про наявність деяких ризиків щодо швидкого погашення у 2013-2017 рр. короткострокових зобов'язань за рахунок наявних грошових коштів підприємства.

Динаміку значень цих трьох показників протягом 2013-2017 рр. зображено на рис. 2.6.

Розрахуємо для подальшого аналізу необхідні нам показники:

1. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності), нормативне значення – 0,5:

$$K_{фн} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.1900} \quad (2.4)$$

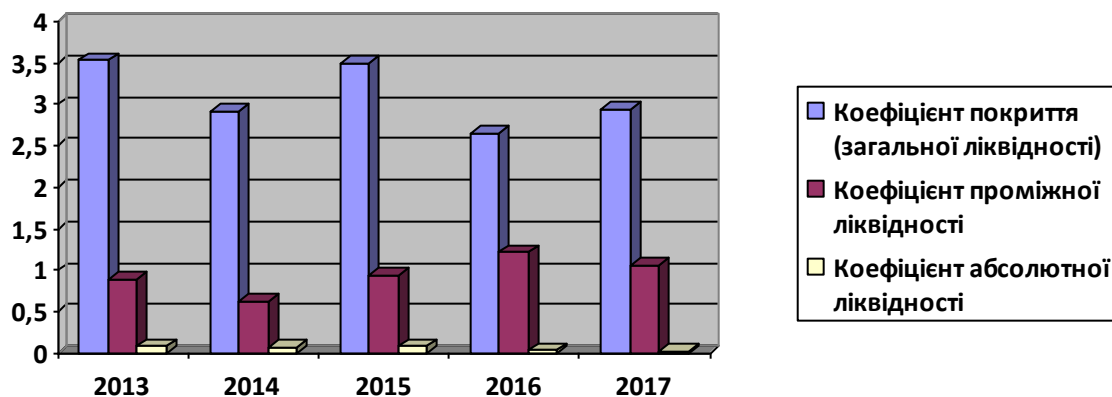

Рисунок 2.6. Динаміка значень коефіцієнтів покриття (загальної ліквідності), проміжної ліквідності та абсолютної ліквідності для ТОВ «Микулинецький Бровар» протягом 2013-2017 рр.

Отже,

$$K_{фн}^{2013} = \frac{102753}{126694} = 0,81; K_{фн}^{2014} = \frac{111975}{145631} = 0,77; K_{фн}^{2015} = \frac{118663}{146001} = 0,81;$$

$$K_{фн}^{2016} = \frac{124210}{167328} = 0,74; K_{фн}^{2017} = \frac{148293}{188760} = 0,79.$$

2. Коефіцієнт фінансової стійкості (нормативне значення):

$$K_{фст} = \frac{\Phi \cdot 1p.1495 + p.1595}{\Phi \cdot 1p.1900} \quad (2.5)$$

Отже,

$$K_{фст}^{2013} = \frac{102753}{126694} = 0,81; K_{фст}^{2014} = \frac{111975}{145631} = 0,77; K_{фст}^{2015} = \frac{118663}{146001} = 0,81;$$

$$K_{фст}^{2016} = \frac{124210}{167328} = 0,74; K_{фст}^{2017} = \frac{148293}{188760} = 0,79.$$

3. Коефіцієнт фінансової залежності (нормативне значення – < 2):

$$K\phi_3 = \frac{\Phi.1p.1900}{\Phi.1p.1195} \quad (2.6)$$

Отже,

$$K\phi_3^{2013} = \frac{126694}{84427} = 1,5; K\phi_3^{2014} = \frac{145631}{98301} = 1,48; K\phi_3^{2015} = \frac{146001}{95519} = 1,53;$$

$$K\phi_3^{2016} = \frac{167328}{114250} = 1,46; K\phi_3^{2017} = \frac{188760}{120094} = 1,57.$$

4. Коефіцієнт фінансового ризику (нормативне значення – < 1):

$$K\phi p = \frac{\Phi.1p.(1595 + 1695 + 1700)}{\Phi.1p.1495} \quad (2.7)$$

Отже,

$$K\phi p^{2013} = \frac{23941}{102753} = 0,23. K\phi p^{2014} = \frac{33656}{111975} = 0,30. K\phi p^{2015} = \frac{27338}{118663} = 0,23.$$

$$K\phi p^{2016} = \frac{43118}{124210} = 0,35. K\phi p^{2017} = \frac{40467}{148293} = 0,27.$$

5. Коефіцієнт фінансової стабільності (нормативне значення – > 1):

Отже,

$$K\phi c = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595 + 1695 + 1700)} \quad (2.8)$$

$$K\phi c^{2013} = \frac{102753}{23941} = 4,29; K\phi c^{2014} = \frac{111975}{33656} = 3,33; K\phi c^{2015} = \frac{118663}{27338} = 4,34;$$

$$K\phi c^{2016} = \frac{124210}{31185} = 2,88; K\phi c^{2017} = \frac{148293}{40467} = 3,66.$$

За даними здійснених розрахунків, значення коефіцієнта автономії (фінансової незалежності) для досліджуваного підприємства було вищим, ніж нормативний показник, а коефіцієнта фінансової стійкості, які фінансової залежності та фінансового ризику – перебували у межах норми – усі п'ять років. Це дає змогу вважати, що ТОВ «Микулинецький Бровар» є спроможним покрити всі борги власним капіталом із його значним запасом.

Динаміку значень показників фінансової стійкості для ТОВ «Микулинецький Бровар» протягом 2013-2017 рр. зображено на рис. 2.7.

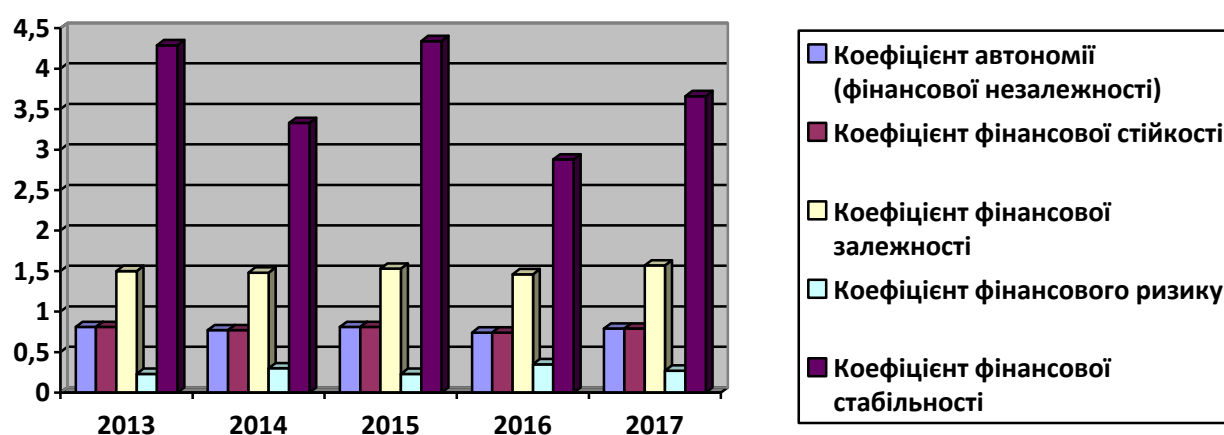

Рисунок 2.7. Динаміка значень показників фінансової стійкості для ТОВ «Микулинецький Бровар», 2013-2017 рр.

Отже, підвищення фінансової стійкості та стабільності досліджуваного підприємства є можливим.

Крім абсолютного показника – чистого прибутку – для характеристики результативності діяльності підприємства використовують такі відносні показники:

1. Рентабельність операційної діяльності:

$$Pod = \frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Виручка від реалізації продукції}} \quad (2.9)$$

Отже,

$$Род_{2013} = 10793/68314 = 0,16.$$

$$Род_{2014} = 9174/74620 = 0,12.$$

$$Род_{2015} = 6688/97110 = 0,07.$$

$$Род_{2016} = 5547 /19491 = 0,28.$$

$$Род_{2017} = 8036 /147460 = 0,05.$$

Згідно отриманих результатів, можемо зробити висновок про те, що найвищий показник рентабельності операційної діяльності зафіксовано у 2016 році, а у 2017 році відбулося значне падіння – з 0,28 до 0,05, що негативно характеризує прибутковість операційної діяльності.

2. Рентабельність основного капіталу:

$$Рок = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Підсумок балансу}} \quad (2.10)$$

Отже,

$$Рок_{2013} = 10793/ 126694 = 0,09.$$

$$Рок_{2014} = 9174/ 145631 = 0,06.$$

$$Рок_{2015} = 6688/ 146001 = 0,05.$$

$$Рок_{2016} = 5547/ 167328 = 0,03.$$

$$Рок_{2017} = 8036/ 188760 = 0,04.$$

Загалом, дані обчислень свідчать про те, що рентабельність основного капіталу у 2015 р. дещо скоротилася порівняно з минулими періодами з 0,09 до 0,03, що негативно характеризує тенденції у прибутковості підприємства. У 2017 р. відбулося незначне підвищення даного показника – до 0,04.

3. Рентабельність власного капіталу:

$$R_{вк} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Вартість власного капіталу}} \quad (2.11)$$

Отже,

$$R_{вк\ 2013} = 10793 / 102753 = 0,11.$$

$$R_{вк\ 2014} = 9174 / 111975 = 0,08.$$

$$R_{вк\ 2015} = 6688 / 118663 = 0,06.$$

$$R_{вк\ 2016} = 5547 / 124210 = 0,045.$$

$$R_{вк\ 2017} = 8036 / 148293 = 0,054.$$

Отже, і цей показник рентабельності у досліджуваному періоді демонстрував зниження значення аналогічно попередньому: у 2015 р. скоротився порівняно з минулими періодами з 0,11 до 0,06, що є тенденцією негативною; у 2017 р. відбулося незначне підвищення даного показника – до 0,054.

4. Період окупності власного капіталу:

$$P_{овк} = \frac{\text{Середня вартість власного капіталу}}{\text{Чистий прибуток}} \quad (2.12)$$

Отже,

$$P_{овк\ 2013} = 102753 / 10793 = 9,52.$$

$$P_{овк\ 2014} = 111975 / 9174 = 12,2.$$

$$P_{овк\ 2015} = 118663 / 6688 = 17,74.$$

$$P_{овк\ 2016} = 124210 / 5547 = 22,39.$$

$$P_{овк\ 2017} = 148293 / 8036 = 18,45.$$

Динаміку значень показників, що характеризують результативність діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013-2017 рр., подано на рис. 2.8.

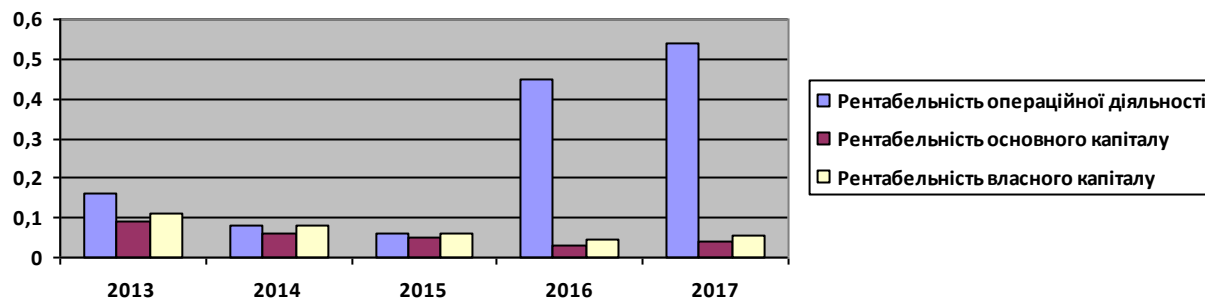

Рисунок 2.8. Динаміка значень показників, що характеризують результативність діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар», 2013-2017 рр.

Отже, період окупності власного капіталу в аналізованому інтервалі зростає протягом 2013-2016 років з 9,52 до 22,39, що також є негативною тенденцією. У 2017 р. спостерігаємо його зниження до 18,45 днів, проте це значно вищий показник, ніж був зафіксований у 2013 році.

Висновки до розділу 2

1. Показник чистого доходу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) продемонстрував позитивну динаміку протягом досліджуваного періоду: він зріс на 79146 тис. грн. (115,87%) у 2017 році порівняно із 2013 роком. Зафіксовано збільшення прибутку підприємства на 2489 тис. грн. у 2017 році порівняно із попереднім. Собівартість робіт при цьому у 2017 році зросла на 14035 тис. грн. у порівнянні до 2016 року. Відбулося також зростання рентабельності підприємства в цілому з 6,21% у 2016 році до 7,77% у 2017 році, хоча у 2013 році значення цього показника було 24,91%.

2. У структурі активу балансу оборотні активи переважають необоротні у два рази. Найбільшу питому вагу в структурі всіх активів підприємства займають основні засоби.

3. Оборотні активи досліджуваного підприємства за аналізований період зросли на 35667 тис. грн., причиною чого є, у першу чергу, зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, яка зросла на 4767 тис. грн.

(23,65%) у 2017 році.

4. В структурі пасивів підприємства переважає власний капітал, що є позитивним явищем. Зростання частки власного капіталу в структурі всіх пасивів підприємства відбулося за рахунок зростання суми зареєстрованого пайового капіталу (+888,18%) та нерозподіленого прибутку (+18,83%).

5. Найбільшу питому вагу в операційних витратах займають матеріальні витрати – 66,92 % у 2017 році, другий за вагою елемент операційних витрат – це амортизація, яка склала 10,47% від загальної структури витрат у 2017 році.

6. Встановлено, що можливим є підвищення фінансової стійкості та стабільності досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 3

ВЕКТОРИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МИКУЛИНЕЦЬКИЙ БРОВАР»

3.1. Напрями удосконалення управління інноваційною діяльністю на ТОВ «Микулинецький Бровар»

Розвиток інноваційної діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар» потребує виокремлення низки основних параметрів і властивостей, управлінський вплив на які дозволить підвищити рівень їх інноваційної активності.

Специфіка й значний рівень ризикованості здійснення інноваційної діяльності вимагає створення відповідних механізмів та організаційних структур її реалізації, які повинні забезпечити виконання таких основних завдань:

- створити належний рівень інформаційного забезпечення процесу управління інноваційною діяльністю на підприємстві, за якого його власники й менеджери отримують своєчасну, повну та точну інформацію про хід реалізації інноваційних проектів, які здійснюються підприємством і про очікувані показники тих інноваційних проектів, реалізувати, які передбачено в майбутньому;

- оптимізувати обсяг інвестицій на реалізацію інноваційних проектів у зв'язку із високим ступенем ризику;

- упорядкувати процеси обліку і контролю інноваційних витрат підприємства та обсягів його прибутку і доходу від здійснення інноваційної діяльності;

- сформувати можливості для оперативного регулювання процесів реалізації інноваційних проектів підприємства як на стадії проведення науково-дослідних робіт, так і протягом наступних стадій життєвого циклу відповідних інновацій.

Одним із основних напрямів удосконалення управління інноваційною діяльністю на підприємстві є покращення обліку інноваційних витрат для її здійснення. Для цього на ТОВ «Микулинецький Бровар» пропонуємо створити фонд інноваційного розвитку для акумулювання усіх витрат, призначених для здійснення інноваційної діяльності за рахунок власних коштів.

Групування напрямів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства або видів інноваційних витрат підприємства у складі фонду його інноваційного розвитку наведено у табл. 3.1.

Групування інвестиційних ресурсів підприємства за напрямками фінансування інноваційних витрат є необхідною умовою оцінювання ефективності інвестиційного забезпечення його інноваційної діяльності. Таке оцінювання має передбачати зіставлення величини інноваційних витрат із розміром фінансових результатів, які отримує певне підприємство від здійснення інноваційної діяльності, із одночасним вирішенням декількох завдань, основними з яких є:

1. Визначення тривалості періоду часу, протягом якого здійснюється зіставлення.

2. Визначення величини фінансових результатів від здійснення інноваційної діяльності.

3. Визначення тривалості інвестиційного лагу. У переважній більшості випадків від моменту початку інвестування коштів у розроблення нової (покращеної) продукції до моменту початку надходження прибутку від її виготовлення проходить певний час.

4. Вибір інтегральних показників оцінювання ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства. В якості таких показників доцільно приймати найбільш узагальнені показники оцінювання ефективності інвестиційних (зокрема, інноваційних) проектів, а саме – чисту теперішню вартість очікуваного потоку доходу за проектом та індекс дохідності проекту [107].

Таблиця 3.1

Групування напрямів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства

Напрями інвестиційного забезпечення	Складові інноваційних витрат	Приклади інноваційних витрат
Інвестиції у наукові дослідження і розробки	1. Інвестиції для фінансування поточних інноваційних витрат	1.1. У тому числі за елементами витрат
		1.1.1. Матеріальні затрати
		1.1.2. Витрати на оплату праці
		1.1.3. Відрахування на соціальні заходи
		1.1.4. Амортизація
		1.1.5. Інші витрати
		1.2. У тому числі за напрямками витрат
		1.2.1. У створення нової продукції
		1.2.2. У поліпшення існуючих видів машинобудівної продукції
		у тому числі:
		- у здешевлення обладнання
		- у збільшення тривалості експлуатації обладнання
		- у збільшення продуктивності обладнання
- у зменшення собівартості виробництва продукції з використанням даного обладнання		
	2. Інвестиції для фінансування одноразових інноваційних витрат	У тому числі:
		- у придбання додаткового обладнання
		- у придбання інших основних засобів
		- у придбання нематеріальних активів
		- у поповнення оборотних активів
Інвестиції у придбання нових технологій і засобів праці для виробництва нових (покращених) видів машинобудівної продукції	1. Інвестиції для фінансування витрат на придбання нових технологій, техніки, ліцензій та патентів	У тому числі:
		- у придбання енергозберігаючих, маловідходних і безвідходних технологій
		- у придбання інших прогресивних технологій
		- у придбання інноваційних видів обладнання
		- у придбання ліцензій та патентів
	2. Інвестиції для фінансування витрат на придбання техніки та інших основних фондів (не інноваційних) для виготовлення інноваційної продукції	У тому числі:
		- у придбання техніки (не інноваційних видів) для виготовлення інноваційної продукції
		- у придбання інших основних засобів (не інноваційних видів) для виготовлення інноваційної продукції
		- у придбання інших основних засобів (не інноваційних видів) для виготовлення інноваційної продукції

Джерело: [107, с. 128]

Регулювання інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства повинно здійснюватися на двох основних рівнях, зокрема: на рівні

окремих напрямів інноваційної діяльності підприємства і на рівні окремих інноваційних проектів, які реалізує або планує реалізувати підприємство.

3.2. Розроблення антиризикових заходів для пивоварного підприємства при інвестуванні інноваційних проектів

На думку Товт Т.Й. [106], «при оцінюванні ефективності та доцільності вкладення інвестицій у певний напрям інноваційної діяльності підприємства потрібно, попри все інше, брати до уваги чинник ризику».

Сучасні умови господарювання вітчизняних підприємств потребують використання ефективних інструментів протидії численним ризикам.

Удосконалення системи антиризикових заходів ТОВ «Микулинецький Бровар», пов'язаних у тому числі із здійсненням інноваційної діяльності та її фінансуванням, проходить в контексті дослідження існуючого стану (розділ 2) та визначення основних проблемних аспектів її практичного застосування.

Особливості антиризикових заходів як системи визначають відповідно і особливості оцінювання процесу їх формування та функціонування. Оцінювання рівня розвитку системи антиризикових заходів на підприємстві повинне базуватись на розрахунку показників, які характеризують систему [9]:

1. Показник «входу» в систему: адекватність інформації, що надходить в систему, виконуваним завданням. Цей показник, який характеризує рівень інформації, що поступає із інших підсистем системи управління ризиком у підсистему антиризикових заходів (кількісного та якісного аналізу). Характеризується повнотою, достатністю, оперативністю, адресністю інформації.

2. Рівень формування та функціонування системи антиризикових заходів – структура, повнота охоплення ризиків, систематичність здійснення заходів, гнучкість та оперативність організування заходів, послідовність здійснення заходів. Показник рівня формування та функціонування системи антиризикових заходів містить:

1) Відповідність структури заходів виконуваним завданням. Дослідники з проблематики управління ризиком на підприємстві вказують на необхідність здійснювати превентивні заходи як пріоритетні.

2) Показник періодичності здійснення антиризикових заходів – характеризує частоту проведення заходів, систематичність.

3) Показник повноти охоплення ризиків – характеризує частку ризиків, охоплених антиризиковими заходів, у загальному обсязі ризиків підприємства.

4) Показник організації системи антиризикових заходів – характеризується гнучкістю та оперативністю формування та впровадження заходів.

5) Порядок здійснення антиризикових заходів. В залежності від того, яким чином реалізують заходи (послідовно – превентивні, компенсаційні, обмежуючі або змішано чи одночасно), рівень оцінюватимемо відповідно як незадовільний, задовільний, високий.

3. Показник «виходу» системи – ефективність антиризикових заходів.

Потребу у впровадженні управління ризиком підтверджують й дані про мінливість прибутку підприємства. Користуючись інформацією про динаміку прибутку у грошовому вимірі за досліджувані періоди, спостерігаємо, що величина прибутку змінювалась як у сторону зменшення, так і збільшення значення показника. Це пояснюється зміною споживчих вподобань та зменшенням купівельної спроможності, нестабільною політичною ситуацією тощо. На основі цих даних можна припустити, що варіація величини прибутку середня, тобто є потреба в управлінні ризиком.

Не зважаючи на відсутність відокремленого відділу та спеціалістів з управління ризиком ТОВ «Микулинецький Бровар», антиризикові заходи здійснюють на цьому підприємстві, а саме: страхування; попереджувальні організаційно-технічні заходи; попереджувальні договірні заходи; одержання фінансової допомоги; оренда, лізинг; отримання додаткової інформації; лімітування.

ТОВ «Микулинецький Бровар» необхідно дотримуватися політики антикризового управління, яка передбачає: здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку; вибір і використання дієвих внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства; впровадження комплексу заходів щодо вдосконалення управління їх фінансами на інноваційній основі, активізацію інноваційних процесів на всіх ділянках господарської діяльності.

З метою управління ризиками підприємства, необхідно здійснювати прогнозування прибутковості підприємства, що ми виконаємо, використавши метод прогнозування екстраполяції за прямою. Для розрахунку параметрів прямої використовують метод «найменших квадратів».

Техніка розрахунку для ТОВ «Микулинецький Бровар» наведена в табл. 3.2.

Враховуючи те, що у 2013-2017 рр. прибуток змінюється за екстремальним законом з чітко вираженим мінімумом у 2016 році, з метою прогнозування прибутку у наступних періодах, розглянемо два часових проміжки – 2013-2026 рр. і 2016-2017 рр., оскільки лінії тренду у них мають протилежний характер.

Розрахуємо параметри рівняння прямої, що описує зміну прибутку підприємства у 2013-2016 рр. (табл. 3.2).

Параметри рівняння прямої $y = a_0 + a_1t$ визначають за формулами [69]:

$$a_1 = \frac{\sum(ty) - n\bar{t}\bar{y}}{\sum(t^2) - n(\bar{t}^2)} \quad (3.1)$$

$$a_0 = \bar{y} - a_1\bar{t}, \quad (3.2)$$

де y – прибуток підприємства, тис. грн.;

t – порядковий номер року;

a_0, a_1 – параметри рівняння;

n – число років у динамічному ряді (в даному випадку $n = 4$).

Таблиця 3.2

**Вихідні дані для розрахунку параметрів рівняння регресії зміни прибуку
ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013- 2016 рр.**

Роки	Порядковий номер року (t)	Прибуток, тис. грн. (y)	$t_i - \bar{t}$	$y_i - \bar{y}$	$(t_i - \bar{t}) * (y_i - \bar{y})$	σ_t^2
2013	1	9920	-1,5	2087,75	-3131,6	1,25
2014	2	9174	-0,5	1341,75	-670,88	
2015	3	6688	0,5	-1144,25	-572,13	
2016	4	5547	1,5	-2285,25	-3427,88	
Усього	10	33329			-7802,49	
Середнє значення	2,5	7832,25			-1950,62	

Джерело: Звіт про фінансові результати за 2013-2016 роки [Додаток А]

Підставимо у формули значення, розраховані в таблиці 3.2:

$$a_1 = -7802,49 / (4 \cdot 1,25) = -1560,5 \quad (3.3)$$

$$a_0 = -7802,49 - (-1560,5 \cdot 2,5) = -3901,24 \quad (3.4)$$

Отже, рівняння прямої має вигляд:

$$y = -3901,24 - 1560,5 t \quad (3.5)$$

Зміну рівня прибутковості ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2013-2016 рр. представлено на рис. 3.1.

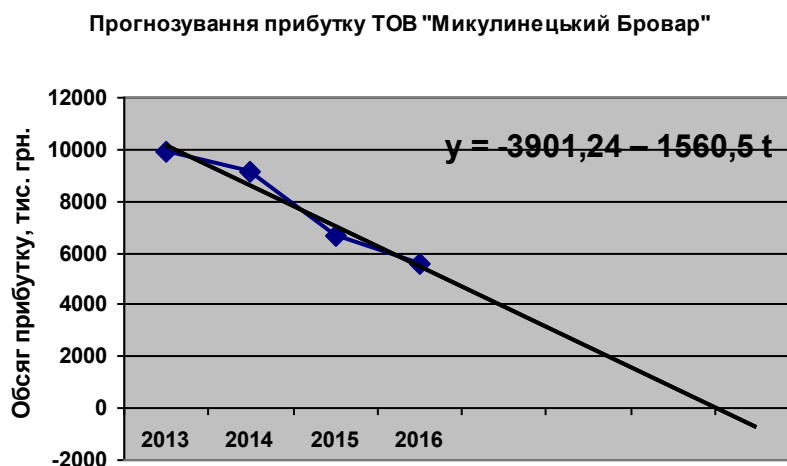

Рисунок 3.1. Зміна рівня прибутковості ТОВ «Микулинецький Бровар»

Як видно з рис. 3.1, без здійснення дієвих заходів ТОВ «Микулинецький Бровар» при збереженні тенденції 2013-2016 років вже у 2018 році почало б працювати у збиток. Однак, менеджменту підприємства вдалось переламати тенденцію і досягти збільшення прибутку у 2017 році.

Для прогнозування прибутку у наступні роки розрахуємо параметри рівняння регресії зміни прибутку ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2016-2017 рр. (табл. 3.3).

За формулами 3.1 і 3.2 визначаємо параметри рівняння:

$$a_1 = 1244,5 / (2 \cdot 0,25) = 2489 \quad (3.6)$$

$$a_0 = 622,25 + 2489 \cdot 1,5 = 4355,75 \quad (3.7)$$

Отже, рівняння прямої має вигляд:

$$y = 4355,75 + 2489 t \quad (3.8)$$

Якщо за цим рівнянням прогнозувати обсяги прибутку, то у наступні роки він дорівнюватиме:

у 3-му році:

$$y_3 = 4355,75 + 2489 \cdot 3 = 11\,822,75 \text{ тис. грн.};$$

у 4-му році:

$$y_4 = 4355,75 + 2489 \cdot 4 = 14\,311,75 \text{ тис. грн.}$$

Таблиця 3.3

**Вихідні дані для розрахунку параметрів рівняння регресії зміни прибутку
ТОВ «Микулинецький Бровар» у 2016-2017 рр.**

Роки	Порядковий номер року (t)	Прибуток, тис. грн. (y)	$t_i - \bar{t}$	$y_i - \bar{y}$	$(t_i - \bar{t}) * (y_i - \bar{y})$	σ_t^2
2016	1	5347	-0,5	-1244,5	622,25	0,25
2017	2	8036	0,5	1244,5	622,25	
Усього	3	13583			1244,5	
Середнє значення	1,5	6791,5			622,25	

Джерело: Звіт про фінансові результати за 2016-2017 роки [Додаток А]

Побудуємо графік динамічного ряду прогнозу рівня прибутку на наступні 2 роки (рис. 3.2).

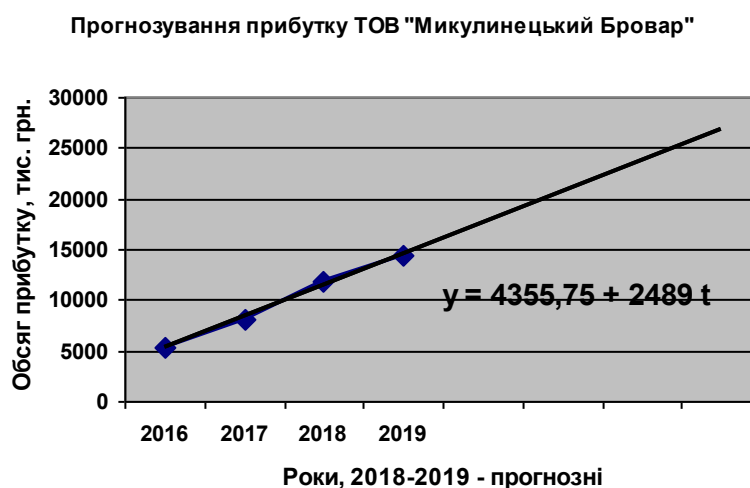

Рисунок 3.2. Прогнозування рівня прибутковості ТОВ «Микулинецький Бровар»

Таким чином, за рахунок впровадження інновацій, зниження собівартості продукції, технічного переоснащення виробництва ТОВ «Микулинецький Бровар» може досягнути суттєвого зростання прибутку.

Висновки до розділу 3

1. Одним із основних напрямів удосконалення управління інноваційною діяльністю на підприємстві є покращення обліку інноваційних витрат для її здійснення. Для цього на ТОВ «Микулинецький Бровар» пропонуємо створити фонд інноваційного розвитку для акумулювання усіх витрат, призначених для здійснення інноваційної діяльності за рахунок власних коштів.

2. ТОВ «Микулинецький Бровар» необхідно дотримуватися політики антикризового управління, яка передбачає: здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку; вибір і використання дієвих внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства; впровадження комплексу заходів щодо вдосконалення управління їх фінансами на інноваційній основі, активізацію інноваційних процесів на всіх ділянках господарської діяльності.

3. З метою управління ризиками підприємства, необхідно здійснювати прогнозування прибутковості підприємства. Згідно результатів здійсненого прогнозування, можемо зробити висновок, що за рахунок впровадження інновацій, зниження собівартості продукції, технічного переоснащення виробництва ТОВ «Микулинецький Бровар» може досягнути суттєвого зростання прибутку.

РОЗДІЛ 4

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

4.1. Основні тенденції функціонування та розвитку пивоварної галузі

З січня по листопад 2019 року в Україні вироблено 166,8 млн. дал пива (98,6 % до аналогічного періоду 2018 року) та 317 740 тонн солоду (100,7 % до аналогічного періоду 2018 року) [80].

На душу населення в Україні споживають 41 л пива – у два з половиною рази менше, ніж у Німеччині чи Польщі [24].

Провідний аналітик компанії Pro-Consulting А. Чорний повідомив, що «за 8 місяців 2019 року продажі безалкогольного пива зросли на 11,3% в порівнянні з аналогічним періодом минулого року і становили 288,4 мільйонів гривень» [10].

За словами маркетинг-директора АВ InBev Efes Україна А. Руденко, «за шість місяців цього року ринок безалкогольного пива зріс на 5% в порівнянні з січнем-червнем минулого року, при цьому продажі з заводів виросли на 21%» [10].

Зі слів генерального директора Carlsberg Ukraine Є. Шевченка, «в Україні частка безалкогольного пива в загальному обсязі ринку за підсумками восьми місяців складає 1,8%» [10].

За даними Державної служби статистики України, зріс на 21,5% обсяг виробництва безалкогольного пива з 2016 по 2018 роки. Найуспішнішим роком для галузі був 2008, коли виробили 320 млн. дал пива [83].

На рис. 4.1. подано динаміку обсягів виробництва пива в Україні у 2012-2018 рр. (в млн. дал).

Рисунок 4.1. Динаміка виробництва пива в Україні у 2012-2018 рр., млн. дал
Джерело: [24].

Досліджувана галузь є бюджетоутворюючою, адже у 2018 році пивоварами було сплачено до бюджету 15 млрд. грн., що становить 1,3% доходної частини бюджету. З них 4,7 млрд. грн. – акцизний податок, розмір якого (2,78 грн за літр) вже досяг рівня мінімальної ставки (в перерахунку по курсу валют) акцизного збору в ЄС, що регулюється спеціальними директивами Єврокомісії [24].

Лідерами-виробниками пива названі компанії «АВ InBev Efes», «Carlsberg Україна», ТОВ ТВК «Перша Приватна Броварня» і ПрАТ «Оболонь» (рис. 4.2, рис. 4.3). Частку виробників за категорією «пиво» у торговельних мережах України в грошовому еквіваленті у 2016-2018 рр. подано на рис. 4.2.

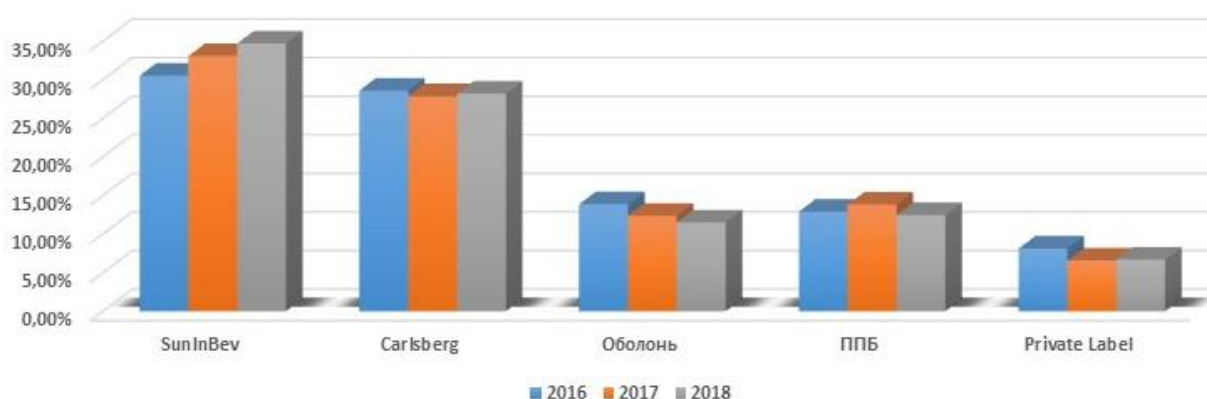

Рисунок 4.2. Частка виробників за категорією «пиво», торговельні мережі України, 2016-2018 рр., грн., %

Джерело: [79]

Частку виробників за категорією «пиво» у торговельних мережах України (одиниці виміру – літри) у 2016-2018 рр. подано на рис. 4.3.

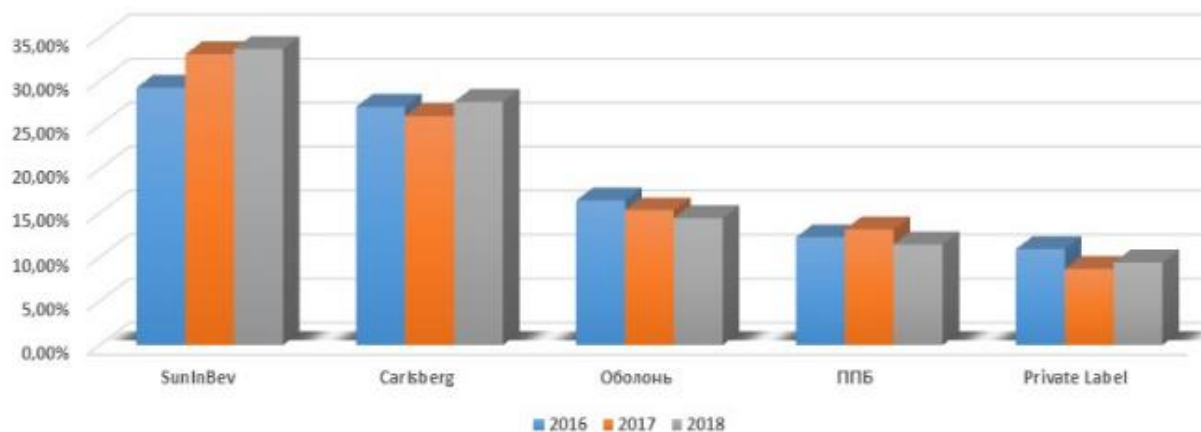

Рисунок 4.3. Частка виробників за категорією «пиво», торговельні мережі України, 2016-2018 рр., л, %

Джерело: [79]

Список українських пивоварень подано у додатку В.

У 2017 році наша країна увійшла до топ-5 найбільших експортерів пива в країни ЄС (11 млн. л.) [78]. У 2018 р. вітчизняні виробники експортували 11,3 млн дал (до Білорусі, Молдови, Литви, Алжиру, Ізраїлю, Азербайджану, Китаю, ЄС тощо), а ввезено у країну – 3,7 млн дал. [24].

4.2. Аналіз зовнішнього середовища функціонування ТОВ «Микулинецький Бровар»

Аналіз зовнішнього середовища ТОВ «Микулинецький Бровар» передбачає вивчення й оцінювання таких факторів: економічних, політичних, правових, демографічних, науково-технічних, природних і соціально-культурних. У табл. 4.1 подамо перелік стратегічно можливих факторів впливу зовнішнього середовища і проведемо оцінювання можливостей і загроз для підприємства. Такий аналіз ринкових позицій варто проводити з метою оцінювання перспектив розвитку будь-якої організації. А особливо на тих ринках збуту, де ситуація швидко змінюється через постійне коливання купівельної спроможності покупців,

різноманітні зміни акцизів, зміни в податковій політиці. Крім того, при підписанні договорів із ЄС, пивоварні підприємства конкурують не лише із вітчизняними виробниками пива, але і з потужними західноєвропейськими компаніями. До того ж, ТОВ «Микулинецький Бровар» потрібно завжди аналізувати ситуацію не тільки на ринку збуту, але і на ринку постачання якісної сировини, на ринку постачання тари і упаковки, слідкувати за новітніми технологіями у пивоварінні.

Таблиця 4.1

SWOT-аналіз діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар»

<ol style="list-style-type: none"> 1. Ефективна структура управління. 2. Висока кваліфікація персоналу. 3. Перевага у сфері якості. 4. Наявність інноваційних можливостей. 5. Передові технології виробництва та сучасне обладнання. 6. Значний фінансовий потенціал. 7. Висока рентабельність. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Низька частка ринку. 2. Слабкі позиції в конкурентній боротьбі. 3. Значні витрати.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення діяльності на нових ринках. 2. Можливість розширення виробництва. 3. Зменшення конкурентного тиску. 4. Можливість розширення зовнішнього ринку збуту. 5. Можливість використання новітніх технологій. 6. Введення в дію сприятливого державного регулювання. 7. Здоровий спосіб життя як тренд сьогодення (для сегменту безалкогольного пива) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скорочення виробництва в пивоварній промисловості. 2. Старіння діючої техніки. 3. Посилення конкурентного тиску. 4. Зміна уподобань споживачів щодо споживання пива. 5. Несприятливі рішення уряду. 6. Встановлення ціни найбільшими виробниками. 7. Зниження купівельної спроможності населення.

Отже, основними можливостями підприємства є опанування нових ринків збуту, можливість розширення зовнішнього ринку збуту і введення в дію сприятливого державного регулювання, а також пропагування здорового способу життя. Зміни уподобань споживачів на користь вин, тоніків, коктейлів і слабоалкогольних напоїв, дії держави у напрямку регламентування ціни і

тенденції зниження обсягів виробництва в пивоварній промисловості (за винятком 2018 року) тощо чинять негативний вплив на діяльність пивзаводів.

Проведене оцінювання сильних і слабких сторін організації дає змогу встановити, що сильних сторін у ТОВ «Микулинецький Бровар» є набагато більше, ніж слабких. Так, досить з позитивної сторони характеризує підприємство те, що воно має вихід на зовнішні ринки і бажає їх розширювати. Виграшною для підприємства є позиція «технологія», за якою досліджуваний виробник має можливості у використанні новітньої технології, а також використовує інноваційні технології. Проте є і слабкі сторони, зокрема, значні матеріальні витрати, які були об'єктом аналізу у розділі 2, низька частка ринку, які мають негативний вплив на діяльність підприємства і послаблюють його позиції у конкурентній боротьбі.

Провівши аналіз у другому розділі роботи, можемо зробити висновки щодо того, що потребують активізації дії ТОВ «Микулинецький Бровар» у сфері збуту продукції на регіональних ринках України.

Формування механізму фінансової політики пивоварних підприємств здійснюють за трьома етапами:

1. Оцінка привабливості ринків збуту.

Розподіл регіональних ринків за рівнем привабливості для досліджуваного підприємства у областях Західної України представлено на рис. 4.2. У цьому контексті комплексно проаналізовано соціально-економічний розвиток восьми областей Західного регіону України на основі [99].

2. Оцінка конкурентної позиції підприємства і можливостей фінансового забезпечення регіональної стратегії.

Для оцінки використовують такі показники як частку ринку, темпи приросту виготовленої продукції, темпи приросту реалізованої продукції, якість продукції, канали розподілу у конкурентів, асортимент у досліджуваних виробників.

У результаті вимірювання інтегрального показника конкурентоспроможності виокремлено групи із високим, середнім і низьким рівнем конкурентоспроможності (додаток Д).

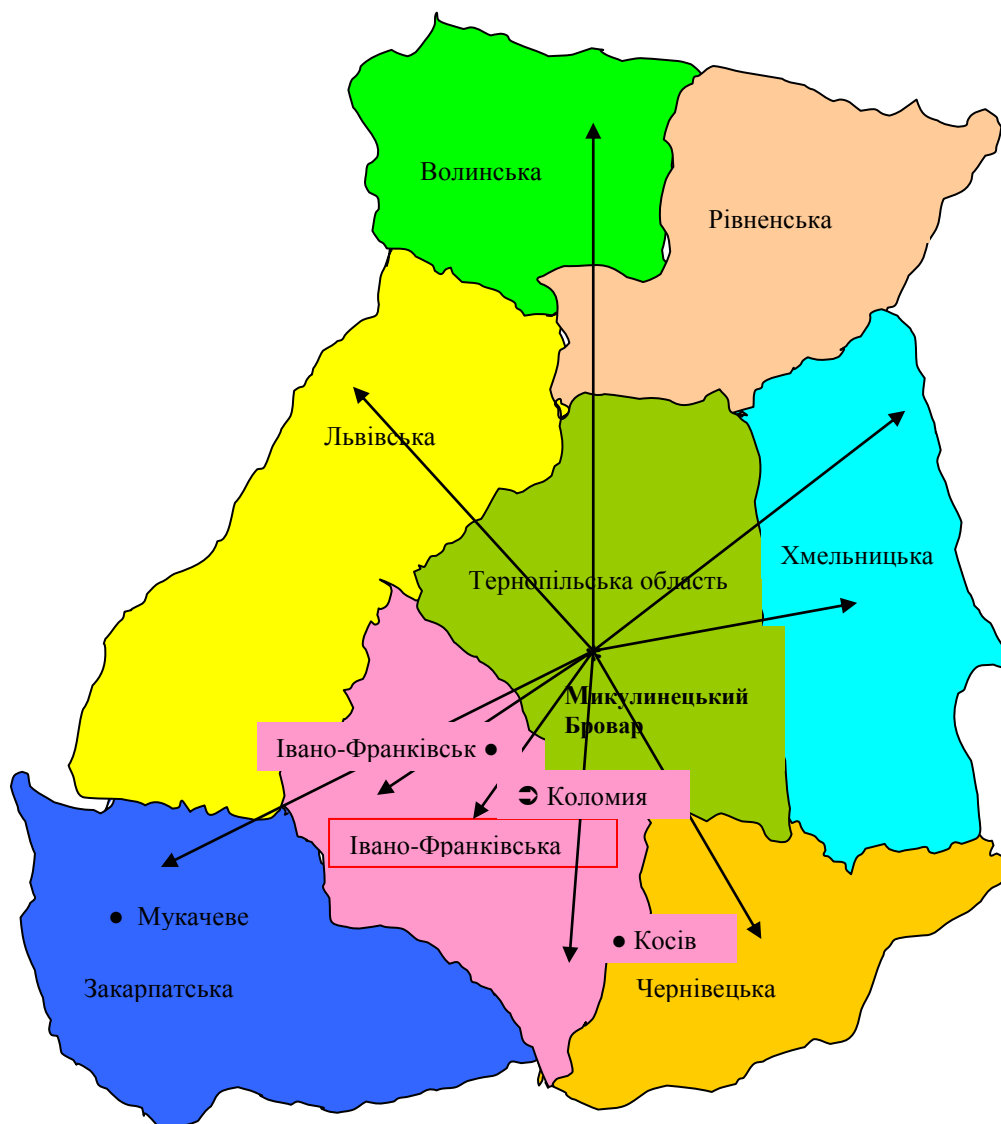

Рисунок 4.2. Географія напрямків реалізації продукції ТОВ «Микулинецький Бровар» на регіональних ринках Західної України

Пропонуємо до групи із високим рівнем конкурентоспроможності відносити досліджені підприємства, інтегральний показник конкурентоспроможності яких є більшим 0,70. До групи із середнім рівнем віднесено підприємства, інтегральний показник яких є меншим за 0,70, проте

більшим за 0,50. Відповідно, до групи із середнім рівнем конкурентоспроможності увійшли підприємства, в яких досліджуваний коефіцієнт був меншим 0,50. При ранжуванні підприємств по групах не брали до уваги фактор приналежності виробників до великих чи малих, до іноземних чи вітчизняних, всеукраїнських чи місцевих компаній. Були враховані лише ціни та якість продукції, широта представлення асортименту у торговельних точках.

3. Вибір механізму фінансування розповсюдження продукції підприємства на регіональних ринках.

На третьому етапі здійснюється вибір фінансової політики підприємства на регіональних ринках. Схему вибору стратегій поведінки підприємств у залежності від типу конкурентної позиції і фінансового забезпечення представлено у таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

Вибір фінансової політики підприємства

Тип стратегії		Фінансовий потенціал		
		Високий	Середній	Низький
Тип конкурентної позиції підприємства	Висока	Агресивна стратегія		Нейтральна стратегія
	Середня	Нейтральна стратегія		
	Низька	Нейтральна стратегія		Консервативна

Джерело: [8]

Для підприємств із високим і середнім значенням конкурентної позиції можуть бути розглянуті агресивна і нейтральна фінансова політика. Підприємствам із значною конкурентною позицією, але низьким фінансовим потенціалом, варто дотримуватись нейтральної фінансової політики, хоча особливу увагу варто приділяти проблемі фінансових ризиків. Для підприємств, у яких конкурентна позиція фінансовий потенціал – низькі, варто використовувати консервативну фінансову політику.

Агресивна фінансова політика – це активна діяльність на ринках різного ступеня привабливості. Нейтральна фінансова політика спрямована на переважну присутність пивоварних підприємств на прилеглих і середньо вилучених

регіональних ринках з високим і середнім ступенем привабливості. Консервативна фінансова політика припускає діяльність підприємства тільки на близьких ринках з високим ступенем привабливості.

Найбільш стратегічно важливими зонами реалізації для микулинецького виробника – це Івано-Франківська та Закарпатська області (де варто здійснювати агресивну фінансову політику), що обумовлено тим, що у Хмельницькій області рентабельно працює місцевий виробник живого пива – ПрАТ «Хмельпиво», а у Львівській області функціонують два великих підприємства-конкуренти – «Львівська пивоварня» (Carlsberg Україна) і ТОВ ТВК «Перша приватна броварня» (нейтральна стратегія щодо цих регіонів). Не рекомендуємо підприємству застосовувати консервативну фінансову політику.

Висновки до розділу 4

1. За статистичними даними, спостерігаємо зростання обсягів виробництва пива у переломному 2018 році на 21,5% порівняно із 2016 роком. Проте галузь виробляла майже удвічі більше десяти років тому.

2. Здійснений стратегічний аналіз діяльності підприємства дав змогу встановити, що основними можливостями підприємства є опанування нових ринків збуту, зокрема, через розширення зовнішнього ринку збуту і введення в дію сприятливого державного регулювання, філософія здорового способу життя. Негативні тенденції у пивоварній промисловості спостерігаються через зміни уподобань споживачів при споживанні міцних алкогольних напоїв. Вагомий негативний вплив на діяльність пивоварних підприємств спричиняють також дії держави, що зводиться до и і те, що загалом Скорочення обсягів виробництва в галузі, регламентування цін державою .

3. Проведене оцінювання сильних і слабких сторін товариства дає змогу встановити, що сильних сторін у ТОВ «Микулинецький Бровар» є більше, ніж слабких. Одними із них є те, що воно має вихід на зовнішні ринки і бажає їх

розширювати. Позитивно можна охарактеризувати використання інноваційних технологій досліджуваним підприємством.

3. Наведено розподіл регіональних ринків за рівнем привабливості для досліджуваного підприємства у областях Західної України та надано рекомендації щодо вибору фінансової політики підприємства на ньому.

РОЗДІЛ 5

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

5.1. Бізнес-план розширення сфери діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар»

Здійснивши аналіз фінансово-господарської діяльності досліджуваного підприємства, ми виявили те, що у ТОВ «Микулинецький Бровар» є потенціал до розширення своєї діяльності. Також одним із можливих векторів експансії є експорт продукції підприємства у країни, де живе та працює численна кількість громадян українського походження, адже «...перший контейнер з нашим пивом прибув до USA», – таку новину розміщено на офіційному сайті ТОВ «Микулинецький Бровар» у серпні 2018 р. [28], а у березні 2019 р.: «Географія продажу нашої продукції розширюється – перша партія пива Микулин прибула до Польщі» [29]. Підтвердженням такої можливості є також те, що «в Україні й сьогодні залишаються надзвичайно сприятливі природні умови для вирощування культури, хмелярство і надалі є важливою галуззю, що виробляє стратегічно важливу сировину для пивоварної промисловості, а реалізація продукції на експорт – об’єктивно важливе джерело валютних надходжень» [117, с. 36] і «нинішній стан розвитку аграрного виробництва сировинних ресурсів для пивоваріння періодично викликає «шокові» ситуації у процесі виробничого функціонування пивоварної промисловості України, спричиняючи виникнення виробничих загроз через недостатню якість і кількість основних компонентів сировинних ресурсів» [102, с. 25].

У праці [43] автори вважають, що «одним із шляхів інтенсифікації діяльності промислових підприємств є інтернаціоналізація, зокрема щодо експортної діяльності», а також показано зв’язок між експортним потенціалом підприємства та рівнем його інноваційного розвитку. В процесі прийняття рішення про його інтернаціоналізацію, підприємству слід проаналізувати

передумови її здійснення на основі дослідження екзо- та ендогенних впливів [44].

Для зменшення залежності галузі пивоваріння від імпорту сировини, доцільно переходити на вітчизняні зернові складники українського пива. Стратегія підприємства передбачає використання екологічно чистої натуральної вихідної сировини, зокрема пшениці і хмелю. Ринок України заповнений пропозицією дешевої імпоротної синтетичної сировини, зокрема альфа-кислоти, однак для підприємства, яке позиціонує себе як виробник продукції, безпечної для здоров'я споживача, це неприйнятно.

Переваги досліджуваного підприємства полягають у тому, що цей виробник має власну солодовню і повинен бути постійно забезпечений сировиною. Для того, щоб пшениця, ячмінь, жито надходили постійно, укладаються довготермінові договори з постачальниками. Ми пропонуємо у межах нашого дослідження розширити сферу діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар» через розроблення бізнес-плану із розширення існуючого виробництва з вирощування зернових культур: пшениці, ячменю, жита і хмелю на орендованих землях з метою забезпечення сировиною підприємства за рахунок впровадження інновацій через залучення інвестицій для закупівлі високотехнологічної техніки, в першу чергу, хмелезбирального комбайна, що призначений для збирання шишок хмелю.

1. Компанія та її продукти.

Планується, що ТОВ «Микулинецький Бровар» буде розширювати вирощування сільськогосподарських зернових культур та хмелю як сировини для пивоваріння для забезпечення власних потреб. На сьогодні підприємство має на балансі трактор та вантажопідйомний автомобіль КАМАЗ. Сільськогосподарський підрозділ підприємства на сьогоднішній день обробляє 600 га землі, засіваючи зернові культури (пшеницю, ячмінь, жито та хміль). Також є вже у наявності адміністративне приміщення, будинок для механізаторів і господарський двір для ремонту і зберігання техніки. Діяльність здійснюється у Тербовлянському - зернові культури та Зборівському (хміль) районах Тернопільської області. Є

можливість розширення площі орендованих земель для вирощування пшениці і хмелю у Зборівському районі ще на 60 га, в т.ч. планується під хміль відвести 7 га.

2. Дослідження та аналіз ринку.

Вирощене зерно та хміль буде використовуватися лише для власних потреб ТОВ «Микулинецький Бровар». Кожного року проводитиметься сівозміна зернових культур для того, щоб зберегти природну родючість ґрунтів. Якщо погода буде сприятлива, то прогнозується, виходячи із тих можливостей використання техніки, яка є у наявності при використанні механізму фінансування проекту через надання довгострокових кредитів, зокрема на придбання трактора і хмелезбирального комбайну, отримати 19 тон хмелю.

На наступні роки прогнозуємо щонайменше такі ж обсяги врожаю, оскільки урожайність може змінитись лише в меншу сторону через можливу погану погоду.

3. Маркетинговий план.

Маркетингова стратегія полягає в тому, щоб вирощувати зернові та хміль у найбільш можливих обсягах, збирати та зберігати їх якісно.

Ціни на продукцію для власного споживання такі:

1. Пшениця – 3800 грн./тону.
2. Ячмінь – 4000 грн./тону.
3. Жито – 4000 грн./тону.
4. Хміль – 200 000 грн./тону.

У власності підприємства немає великих елеваторів із провітрюванням для зберігання зерна. Проте, є склад на зерно невеликої площі. Тому досить значну частину вирощеного зерна переробляють на солод до нового року, так як витрати на оренду приміщення для зимового зберігання зерна є достатньо високими. Шишковий хміль потребує сушіння і гранулювання.

4. Операційний план.

Місце розташування – територія ТОВ «Микулинецький Бровар», а також орендовані приміщення Тербовлянського та Зборівського району Тернопільської області, де будуть вирощувати збільшені обсяги зернових і хмелю. Також власні господарські приміщення – склад на зерно, господарський двір має будинок механізаторів і приміщення для зберігання і ремонту сільськогосподарської техніки.

Стратегія ТОВ «Микулинецький Бровар» полягає у тому, щоб отримати по мірі розширення бізнесу нову сільськогосподарську техніку, або хоча би взяти у лізинг (довгострокову оренду). Також деяка техніка вже є у підприємства.

Додатково до штату, окрім працюючих штатних тракториста, комбайнера, і водія вводять ставку комбайнера, а решта – тимчасові працівники. Всі роботи, пов'язані із фінансами веде керівник сільськогосподарського підрозділу. Всі бухгалтерські справи веде до отримання обігових коштів штатний бухгалтер підприємства. Цей бізнес є досить затратним на початку ведення посівної, оскільки потрібно закупити насіння зернових, хмелю, паливо для трактора, пестициди, гербіциди, мінеральні добрива й отрутохімікати.

5. Управлінська команда.

Для ведення цього бізнесу працює цілий підрозділ ТОВ «Микулинецький Бровар». Заробітну плату отримують бухгалтер, керівник підрозділу і агроном.

6. Фінансовий план.

Для ведення цього бізнесу буде використано 3 напрями фінансування:

1. Грошовий внесок власника у сумі 1323 000 грн. для початку ведення посівної:

- обігові кошти на операційні витрати – 392000 грн.;
- початковий запас насіння – 362000 грн.;
- дрібні ремонтні огляди трактора і вантажного автомобіля – 3000 грн.;
- пестициди, гербіциди, міндобрива – 300000 грн.
- паливо (солярка, мастила) – 50000 грн.

➤ шпалери на хміль – 200000 грн.

➤ шини для трактора – 16000 грн

2. Негрошовий внесок власника у сумі 350000 грн.: трактор і автомобіль КАМаз загальною вартістю 350000 грн.;

3. Кредитні кошти під 15% річних із виплатою один раз на рік відсотків і щорічного погашення тіла кредиту у сумі 500 000 передбачено використати для:

– придбання необхідних запасних частин для трактора – 20 000 грн.;

– придбання хмелезбирального комбайну, б/в, ЛЧХ-2М (Чехія) – 360 000 грн.;

– придбання хмелесушарки конвейерної, б/в, ПХБ-750К – 400 000 грн.;

– шпалери для хмелю на додатковій площі (220 стовпів на 1 га по 2250 грн) – 3465000 грн.;

– насіння – 170 000 грн.;

– пестициди, гербіциди, мінеральні добрива – 50000 грн.;

– паливо (солярка, мастила) – 35 000 грн.

Разом сума складає 6173000 грн.

У проекті нами передбачено, що земля 60 га буде орендуватися і платитиме власникам землі ТОВ «Микулинецький Бровар» після збору врожаю.

5.2. Покриття економічних ризиків та розрахунок ефективності при здійсненні фінансування проекту

Бізнес, який планується розширити, характеризується великими затратами на придбання капітального обладнання, закупівлю насіння, паливно-мастильних матеріалів, гербіцидів, пестицидів, добрив, виплат за оренду землі, матеріальними витратами на оплату праці. Тому у перший рік діяльності будуть від'ємні значення руху грошових коштів і на кінець року отримаємо (-696782) грн. із балансу грошових коштів.

Це пов'язано із тим, що під цей проект потрібно взяти кредит на купівлю хмелезбирального комбайну ЛЧХ-2М, хмелесушарки конвейерної, ПХБ-750К та матеріалів для шпалер для хмелю загальною сумою 4500000 грн. Під

проектне фінансування надають кредити із ставкою 15% річних, без застави, а за рахунок тих коштів, які будуть згенеровані самим проектом. У кінці року ТОВ «Микулинецький Бровар» здійснить такі виплати за зобов'язаннями:

- 675000 грн. – відсотки за користування кредитом;
- 500000 грн. – виплата 1/9 тіла кредиту, оскільки гроші будуть надані на 9 років, а за перший рік треба буде виплатити таку частину від 4500000 грн.

Протягом першого року діяльності прогнозуємо отримати наступні фінансові результати (табл. 5.1.).

Таблиця 5.1.

Прогнозований звіт про прибутки (збитки) при здійсненні фінансування проекту ТОВ «Микулинецький Бровар» (проект на 1 рік)

Місяці проекту	Валовий прибуток, грн.	Валовий прибуток, %	Прибуток (збиток) до оподаткування, грн.	Податки (5% для сільсько-господарських підприємств), грн.	Прибуток (збиток) після оподаткування, грн.
1	-	-	-23000	-	-23000
2	-	-	-23200	-	-23200
3	-	-	-23200	-	-23200
4	-	-	-23200	-	-23200
5	-	-	-123500	-	-123500
6	-	-	-123500	-	-123500
7	102600	71,14	69100	3455	65545
8	441700	69,56	308200	15410	292790
9	441700	66,96	318200	10067	308133
10	476400	67,45	352900	15900	337000
11	459100	68,05	435600	21780	413820
12	298400	69,32	274900	1175	273725
Всього за прогнозований рік	2219900	68,79	1419300	67787	1351513

Динаміку валового прибутку, прибутку до оподаткування та після оподаткування протягом 12-ти місяців реалізації проекту з розширення існуючого виробництва з вирощування зернових культур (пшениці, ячменю, жита і хмелю на

орендованих землях за рахунок впровадження інновацій через залучення інвестицій, зображено на рис. 5.1.

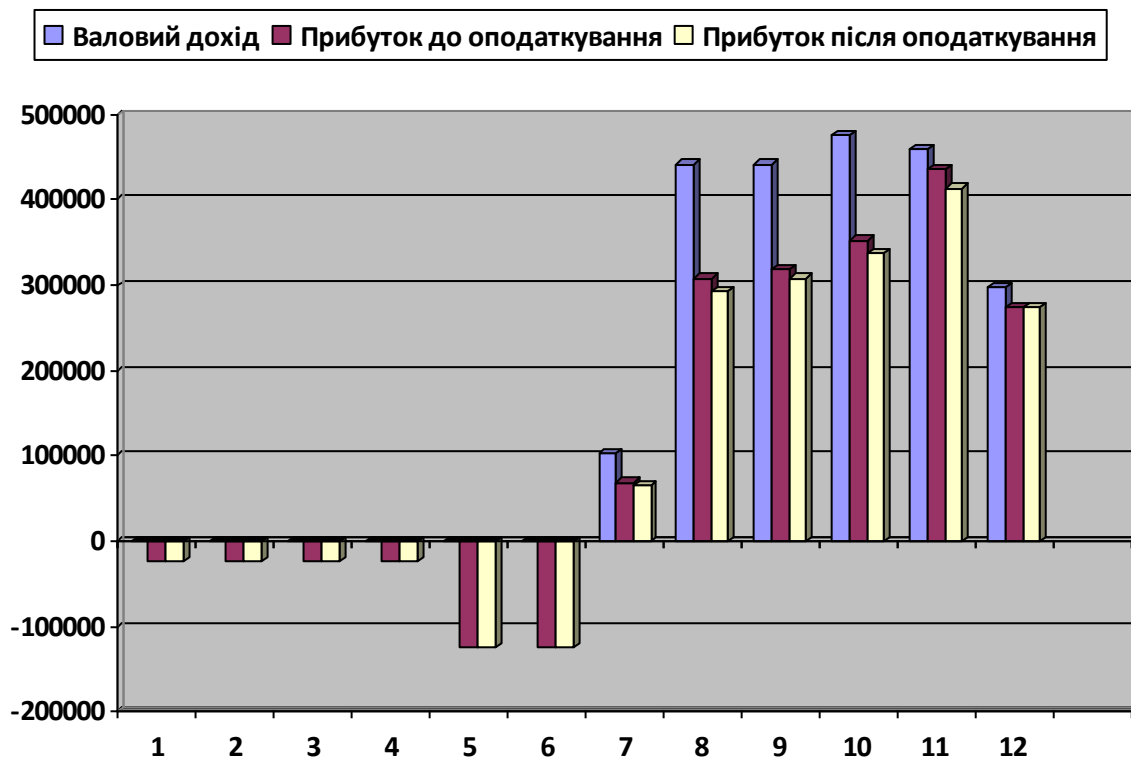

Рисунок 5.1. Динаміка валового прибутку, прибутку до оподаткування та після оподаткування протягом 12-ти місяців реалізації проекту, тис. грн.

Із наведених розрахунків таблиці 5.1, можемо зробити висновки відносно того, що у перші 6 місяців ведення бізнесу, ще не буде реалізовуватися продукція. А, відповідно, відділ, що реалізуватиме проект, отримає збитки і податки сплачувати не буде. Розрахувавши валовий прибуток, як різницю між виручкою від реалізації та змінними витратами, вимірюємо відсоток валового прибутку у розмірі 68,79%. Прибуток планується отримувати лише починаючи із сьомого місяця ведення бізнесу, тоді і здійснюватиметься сплата податку на прибуток сільськогосподарського підприємства, яке має дохід від реалізації сільськогосподарської продукції більший, ніж 75% від загального доходу, у розмірі 5% від прибутку до оподаткування.

Загалом, прибуток за рік, який ми прогнозуємо для реалізації проекту, складе 1351513 грн. При цьому, операційні витрати включатимуть:

- заробітну плату – 732000 грн.;
- податки і нарахування на заробітну плату – 359787 грн.;
- витрати на приміщення і землю – 525600 грн.;
- амортизацію – 255000 грн.

Амортизаційні відрахування покращують фінансову стійкість бізнесу, оскільки амортизаційний фонд у перспективі буде використовуватись як джерело придбання капітального обладнання та капітальний ремонт наявного обладнання.

Надалі, завершуючи обґрунтування фінансового проекту, здійснимо розрахунок основних прогнозованих фінансових результатів діяльності пропонованого розширення діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар».

Основні результати господарської діяльності наступні:

Валовий прибуток (ВП) – 2219900 грн.

Валовий дохід (ВД) – 3227000 грн.

Відсоток валового прибутку:

$$\%ВП = \text{ВП} / \text{ВД} * 100\% \quad (5.1)$$

$$\%ВП = 221900 / 3227000 * 100\% = 68,79.$$

Постійні витрати (ПВ) становлять 800600 грн.

Точку беззбитковості розрахуємо за формулою:

$$\text{Точка беззбитковості} = \text{ПВ} / \%ВП \quad (5.2)$$

$$\text{Точка беззбитковості} = 800600 / 68,79 * 100\% = 1163832 \text{ грн.}$$

Отже, досягнути прогнозованої точки беззбитковості при розширенні такого бізнесу можна буде вже за перший рік ведення бізнесу, оскільки чистий прибуток

за перший рік складе 1351513 грн., а сформований амортизаційний фонд дозволить оновити обладнання і працювати вже на отримання чистого прибутку.

Висновки до розділу 5

1. Стратегія підприємства передбачає використання екологічно чистої натуральної вихідної сировини, зокрема пшениці і хмелю. Запропоновано розширити сферу діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар» через підвищення обсягів існуючого виробництва з вирощування зернових культур: пшениці, ячменю, жита і хмелю на орендованих землях з метою забезпечення сировиною підприємства за рахунок впровадження інновацій через залучення інвестицій для закупівлі високотехнологічної техніки, в першу чергу, хмелезбирального комбайна, що призначений для збирання шишок хмелю.

2. Досягнути прогнозованої точки беззбитковості при розширенні такого бізнесу можна буде вже за перший рік його ведення, а сформований амортизаційний фонд дозволить оновити обладнання і працювати вже на отримання чистого прибутку.

РОЗДІЛ 6

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

6.1. Організація охорони праці на ТОВ «Микулинецький Бровар» і фінансування заходів на неї

товариство віддає належну увагу на пряму охорони праці через введення в організаційну структуру управління відповідальних осіб за роботу із підйомно-транспортними механізмами, оскільки сама технологія виробництва пива передбачає значні обсяги робіт із навантаження та розвантаження виготовленої продукції пивоварного виробництва.

Служба охорони праці на підприємстві виконує такі завдання [47, с. 102]:

- забезпечує працівників засобами індивідуального та колективного захисту;
- надає професійну підготовку й підвищення кваліфікації працівників з питань поліпшення умов праці;
- вибір оптимальних режимів праці та відпочинку працівників;
- професійний добір виконавців для визначених видів робіт.
- веде облік, аналіз нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, а також шкоди від цих подій;
- веде підготовку статистичних звітів підприємства з питань охорони праці;
- розробляє перспективні та поточні плани роботи підприємства щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці.

Основним завданням заходів та засобів із охорони праці ТОВ «Микулинецький Бровар» є створення для працівників здорових, безпечних умов праці, попередження та профілактика виникнення професійних захворювань, нещасних випадків та аварій, пов'язаних із виробничими процесами в технології виробництва пива, тобто захист працюючих від впливу шкідливих та

небезпечних виробничих факторів (чинників) – фізичних, хімічних, біологічних та психофізичних.

Суми коштів, які підприємство виділяло на фінансування заходів охорони праці у 2013-2017 роках представлено у табл. 6.1

Таблиця 6.1

Фінансування заходів охорони праці ТОВ «Микулинецький Бровар» за період 2013-2017 рр.

	Витрати на оплату праці, тис. грн.	Сума фінансування (0,5%), тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн
2013	6964	34,82	-1,075
2014	5889	29,45	1,81
2015	6070	30,35	1,32
2016	7390	36,95	7,325
2017	14715	73,58	7,751

Джерело: Звіт про фінансові результати [Додаток А]

При цьому пивоварне виробництво характеризується цілою низкою структурних, організаційних, технологічних особливостей, що впливають на рівень виробничих ризиків.

На фоні скорочення обсягів виробництва як у виробництві розливного, так і фасованого пива у 2013-2017 роках, в порівнянні до попередніх років, кількість нещасних випадків ТОВ «Микулинецький Бровар» із наслідками, які би привели до втрати працездатності, зменшилася.

Цьому сприяло посилення наглядової діяльності Держгірпомнаглядом, зокрема, проведені цільові перевірки підприємства під час виконання всіх технологічних операцій від бродіння до розливу пива. Також вжито заходів з посилення відомчого контролю на всіх цехах із складах, де проводиться навантаження продукції. Інформація про результати перевірок направлена до Мінекономіки України. Проведена колегія Мінекономіки України за участю

Держгірпромнагляду, де розглянуто питання «Про стан охорони праці в галузі пивоварного виробництва України» із заслуховуванням ситуації із роботами із охорони праці найбільших вітчизняних пивовиробників. В підсумку прийнято рішення щодо виведення з експлуатації технологічного обладнання, яке працює без електростартерного запуску двигуна; забезпечення взаємодії підрозділів підприємств з територіальними органами Держгірпромнагляду під час проведення перевірок.

З метою зменшення виробничого травматизму (рис. 6.1) відповідальними особами із служби охорони праці ТОВ «Микулинецький Бровар» проводиться профілактична робота на підприємстві, результатом якої є постійне створення всіх структурних підрозділах безпечних та нешкідливих умов праці. Контролюють цей процес страхові експерти з охорони праці відділень виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків, які проводять свою роботу у цехах підприємства.

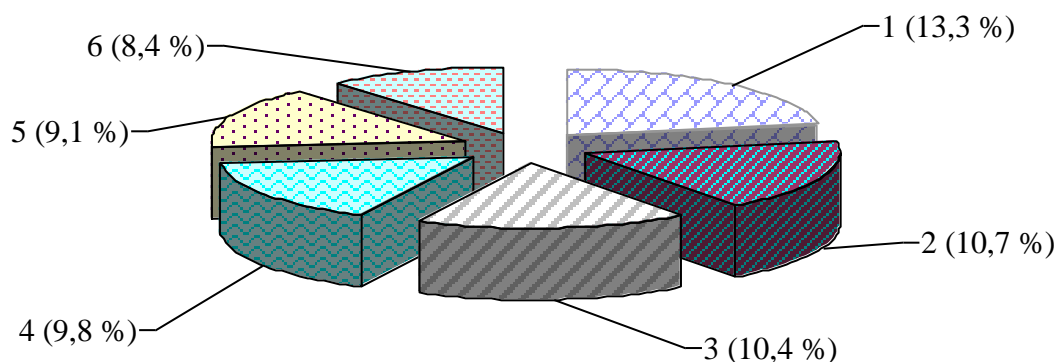

Рисунок 6.1. Рівень виробничого травматизму серед робітників ТОВ «Микулинецький Бровар» залежно від виробничих небезпек:

- 1 – порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів;
- 2 – незадовільний технічний стан засобів виробництва;
- 3 – незадовільний технічний стан транспортних засобів;
- 4 – алкогольне сп’яніння, токсичне отруєння;
- 5 – порушення правил дорожнього руху;
- 6 – допуск до роботи без навчання безпечним методам праці та без перевірки знань з ОП.

Страхові експерти та начальники відділень контролюють функціонування системи управління охороною праці на ТОВ «Микулинецький Бровар», надають допомогу в розробленні комплексних заходів для досягнення встановлених нормативів з охорони праці та розробленні профілактичних заходів, механізмів їх реалізації, впровадження їх на підприємстві, а також страховими експертами з охорони праці забезпечено участь у опрацюванні та впровадженні системи управління охороною праці на інших підприємствах області.

6.2. Забезпечення участі суб'єкта господарювання у державній системі моніторингу довкілля: основні завдання, організація і функціонування

Державний моніторинг довкілля – це система спостережень, збору, обробки, передачі, збереження, аналізу й оцінки інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розробка науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень [57, с. 14].

Структура системи моніторингу:

1. Система моніторингу містить моніторинг стану навколишнього природного середовища й моніторинг впливу на нього.
2. Моніторинг стану навколишнього природного середовища містить моніторинг атмосфери, водних об'єктів, ґрунту і надр, рослинного і тваринного світу. Окрім того, за теперішнього часу істотний розвиток мають системи міжсередовищного моніторингу, що координує та інтегрує дані вимірювань різних середовищ.
3. Моніторинг стану навколишнього природного середовища включає оцінку абіотичної та біотичної складових.
4. Моніторинг впливу здійснюється в основному для точкових джерел забруднення – скидів стічних вод, викидів в атмосферу тощо.

Метою здійснення програми державного моніторингу є забезпечення збереження якості різних компонентів навколишнього середовища у відповідності до встановлених нормативних вимог.

Основними завданнями системи державного моніторингу є:

- довгострокові систематичні спостереження за станом довкілля;
- аналіз екологічного стану довкілля та прогнозування його змін;
- оцінка впливу негативних змін навколишнього середовища на здоров'я людини ;
- інформаційно-аналітична підтримка прийняття рішень у галузі охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки;
- інформаційне обслуговування органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також забезпечення інформацією про стан довкілля населення країни та міжнародні організації.

Основними принципами організації системи державного моніторингу довкілля є наступні.

1. Об'єктивність та достовірність результатів спостережень за станом різних компонентів навколишнього природного середовища.

Об'єктивність та достовірність результатів спостережень забезпечується шляхом використання атестованих методик та повірених засобів вимірювання складу та властивостей компонентів навколишнього природного середовища, виконання вимірювань в атестованих лабораторіях (ст. 10 Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність»).

2. Систематичність спостережень за станом навколишнього природного середовища, джерелами і факторами впливу на нього.

Систематичність здійснення спостережень забезпечує отримання інформації, необхідної для встановлення тенденцій у зміні стану навколишнього природного середовища, розрахунків коротко- та довгострокових прогнозів і розробки управлінських рішень для поліпшення якості навколишнього природного середовища.

3. Зіставлення нормативного, методичного, метрологічного, технічного та програмного забезпечення здійснення моніторингу.

Для отримання зіставлених (від різних суб'єктів моніторингу) результатів спостереження необхідно використовувати нормативно-правові та методичні документи, що встановлюють одні й ті ж нормативні вимоги до складу і властивостей компонентів навколишнього природного середовища та методи і методики їх вимірювання. Для методик мають бути встановлені метрологічні характеристики (похибка вимірювання, збіжність і відтворюваність результатів).

Для обміну інформацією при взаємодії суб'єктів моніторингу необхідно використовувати прилади, пристрої, електронно-обчислювальну техніку, програмне та системне забезпечення, які мають технічні та інформаційні характеристики, що поєднуються.

4. Комплексність в оцінці стану навколишнього природного середовища або якості (складу та властивостей) будь-якого його компоненту.

Для комплексної оцінки екологічного стану будь-якого регіону, території тощо необхідно отримати інформацію щодо стану різних абіотичних і біотичних складових.

Для комплексної оцінки якості будь-якого компоненту довкілля необхідно використовувати основні групи показників його складу і властивостей: фізико-хімічні, біологічні, санітарно-бактеріологічні, радіологічні, токсикологічні.

Суб'єктами моніторингу є організації та установи, які здійснюють будь-які функції, що пов'язані з виконанням програм моніторингу на різних рівнях.

Відносини між суб'єктами системи моніторингу базуються на взаємній інформаційній підтримці рішень у галузі охорони навколишнього середовища, використанні природних ресурсів та екологічної безпеки, координації, плануванні, організації та проведенні загальних заходів екологічного моніторингу; на ефективному використанні організаційних структур, засобів спостережень за об'єктами навколишнього середовища та комп'ютеризації процесів діяльності, на сприянні найбільш ефективному вирішенню загальних задач моніторингу та

екологічної безпеки, відповідальності за повноту, своєчасність та достовірність інформації, на колективному використанні інформаційних ресурсів та засобів комунікації при інформаційному обміні.

Суб'єкти моніторингу [57, с. 19 -21].

- забезпечують удосконалення підпорядкованих їм мереж спостереження за станом навколишнього середовища;
- уніфікують методики спостережень та лабораторних аналізів, приладів та систем контролю;
- здійснюють створення банків даних для їх багатоцільового колективного використання за допомогою єдиної комп'ютерної мережі, яка забезпечує автономне та загальне функціонування складових цієї системи;
- здійснюють взаємозв'язок з іншими інформаційними системами, що діють в Україні та за її межами.

Підприємства, установи, незалежно від їх підпорядкування і форм власності, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього середовища, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, здійснювати збір, збереження та безкоштовно надавати дані і/або узагальнену інформацію для її комплексної обробки.

Для координації дій суб'єктів моніторингу, розгляду питань, що пов'язані з проведенням моніторингу на державному і регіональному рівнях в Україні Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2001 року № 1551 «Положення про міжвідомчу комісію з питань моніторингу навколишнього середовища» була створена міжвідомча комісія, основними завданнями якої є:

- участь у визначенні основних положень державної політики з питань створення і функціонування системи моніторингу;
- здійснення заходів відносно створення і функціонування системи моніторингу на основі структур суб'єктів системи моніторингу з використанням

єдиного нормативного, методологічного і метрологічного забезпечення, уніфікованих технічних компонентів;

- координація дій суб'єктів системи моніторингу відносно удосконалення мереж спостережень за станом навколишнього середовища, уніфікації методик спостережень, лабораторного аналізу, приладів і систем контролю, створення баз та банків даних, єдиної комп'ютерної мережі, регламенту та форм передачі інформації, зв'язку з іншими інформаційними системами в Україні та за її межами;

- організація роботи з проведення експертизи щодо відповідності державним стандартам і технічним вимогам технічних завдань на інфраструктуру, системоутворюючі та уніфіковані технічні компоненти, приладну базу та ін.

6.3. Основні заходи щодо підвищення стійкості робіт, які здійснюються на ТОВ «Микулинецький Бровар» завчасно, за сигналами оповіщення цивільного захисту та при раптовому виникненні надзвичайних ситуацій

Стійкість роботи ТОВ «Микулинецький Бровар» залежить від того, наскільки підприємство здатне безперервно працювати не тільки у звичайних умовах, а й в умовах надзвичайних ситуацій (НС) мирного та воєнного часу. Значні руйнування, пожежі та втрати серед населення, викликані наслідками НС, можуть стати причиною різкого скорочення випуску продукції, а отже і зниження економічного потенціалу виробника пива. Виникає потреба завчасного вживання заходів щодо забезпечення стійкої роботи досліджуваного підприємства на випадок виникнення НС.

Стійкість роботи об'єкта господарювання – це здатність його в умовах НС випускати продукцію у запланованому обсязі та визначеної номенклатури, а у разі слабких та середніх руйнувань або порушення матеріального постачання відновлювати виробництво власними силами у короткий термін. На стійкість роботи ТОВ «Микулинецький Бровар» впливають такі фактори:

- захищеність робітників та службовців від уражальних факторів у НС;
- здатність інженерно-технічного комплексу об'єкта (будівель, споруд,

обладнання та комунально-енергетичних мереж) протистояти руйнівній дії уражальних факторів аварій, катастроф, стихійного лиха та сучасної зброї;

- надійність постачання об'єкта електроенергією, водою, паливом, комплектуючими та сировиною;

- підготовленість об'єкта до проведення аварійно-рятувальних та відновлюваних робіт;

- оперативність управління виробництвом та здійсненням заходів цивільного захисту (ЦЗ).

Кодекс цивільного захисту України [50] визначає, що оповіщення – це доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу й виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення. Оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій організовується з урахуванням структури державного управління в Україні, максимально прогнозованого характеру й рівня надзвичайних ситуацій. Системи оповіщення усіх рівнів забезпечують передачу інформації з використанням спеціальної апаратури оповіщення, загальнонаціональними, регіональними та місцевими телемережами, телефонним зв'язком, мережею рухомого (мобільного) зв'язку, сигнально- гучномовними пристроями, електронними інформаційними табло, електросиренами, посильним та іншими технічними засобами. Доведення сигналів, повідомлень про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій до населення, а також інформування здійснюється: через публічне акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України», державні і публічні телерадіокомпанії, комунальні, громадські та інші телерадіоорганізації незалежно від форм власності з використанням їх телемереж і мереж ефірного радіомовлення (із супроводом інформації на українській жестовій мові та/або субтитруванням, якщо вона є голосовою, і аудіокоментуванням, якщо вона є лише візуальною); через операторів телекомунікацій із залученням телекомунікаційної мережі загального

користування (телефонний зв'язок, SMS-повідомлення); через інтернет-ресурси (сайти, соціальні мережі); сигнально-гучномовними пристроями, електронними інформаційними табло, електросиренами, іншими технічними засобами; 275 - посильними.

Підвищення стійкості досліджуваного підприємства досягають проведенням комплексу заходів, які здійснюються на об'єкті завчасно за сигналом оповіщення та при раптових виникненнях надзвичайних ситуацій. До таких заходів належать:

- інженерно-технічні заходи належать роботи, що забезпечують стійкість виробничих будівель і споруд, обладнання та комунально-енергетичних систем;
- технологічні заходи, які забезпечують підвищення стійкості об'єкта спрощенням технологічного процесу виробництва кінцевої продукції та виключенням або обмеженням розвитку аварій;
- організаційні заходи, які передбачають розробку ефективних дій керівного складу, служб та формувань ЦЗ, спрямованих на захист виробничого персоналу, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт та відновлення виробництва.

Крім того, на досліджуваному підприємстві розроблені спеціальні заходи на випадок скоєння терористичного акту чи застосування зброї на потенційно-небезпечних об'єктах, що може призвести до техногенних аварій і виникнення вторинних факторів ураження персоналу та населення. Працівники ТОВ «Микулинецький Бровар», не зараховані до органів управління ЦЗ, повинні:

- знати порядок оповіщення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, сигнали оповіщення та порядок дій за цими сигналами. З моменту надходження повідомлення про загрозу або виникнення НС постійно тримати в робочому стані радіо-, телеприймачі в готовності до прийняття наступної інформації від вищих органів управління ЦЗ чи військового командування;
- своєчасно і точно виконувати рекомендації (розпорядження) органів управління цивільного захисту (воєнного командування);

- знати місце розташування сховищ та укриттів за місцем роботи та проживання;

- завчасно підготувати (придбати) індивідуальні засоби захисту органів дихання та шкіри для себе і членів сім'ї, за потребою користуватись ними;

- знати фізико-хімічні властивості небезпечних хімічних речовин, що використовуються на потенційно-небезпечних об'єктах, ознаки ураження, заходи захисту, порядок надання першої допомоги при отруєнні (ураженні);

- уміти надавати першу медичну допомогу потерпілим (самодопомогу), зокрема щодо тимчасового зупинення артеріальної та венозної кровотечі, виведення потерпілого з больового шоку, фіксації переломів, проведення штучного дихання та непрямого масажу серця;

- знати номери телефонів аварійно-рятувальних служб, міліції, швидкої допомоги, а також посадових осіб університету, які працюють у сфері забезпечення техногенної, пожежної безпеки та цивільного захисту.

У разі виявлення вибухонебезпечного предмету або надходження інформації про «мінування, закладення вибухівки» на підприємстві розроблені наступні Інструкції, що відповідають чинному Кодексу Цивільного Захисту [50]:

1. Ні за яких обставин не торкатися до знахідки;

2. негайно огородити місце, де знаходиться вибухонебезпечний предмет, позначити його та заборонити прохід у небезпечну зону.

3. Викликати оперативну службу порятунку ДСНС (тел. 101), міліцію (тел. 102) та повідомити міське управління з питань НС та ЦЗН;

4. Інформувати штаб ЦЗ підприємства про обстановку і вжиті заходи.

Якщо вибухонебезпечний предмет виявлено в приміщенні:

- негайно евакуювати людей;

- виставити охорону біля входу в будівлю;

- з прибуттям представників оперативних служб СБУ, ДС НС, УМВС виконувати розпорядження керівника робіт з локалізації НС.

Також на ТОВ «Микулинецький Бровар» ще додатково розроблені такі

заходи підвищення стійкості при рапових виникненнях НС:

1) Створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання надзвичайним ситуаціям. Ці заходи здійснюються за результатами прогнозу небезпеки, що може виникнути у разі аварії (надзвичайної ситуації) на території і в цехах. Резерви сировини повинні створюватися, виходячи з максимальної гіпотетичної (прогнозованої) надзвичайної ситуації, характерної для конкретної території, галузі, об'єкта, а також передбаченого обсягу робіт з ліквідації її наслідків. Матеріальні цінності, що поставляються до резерву, повинні мати сертифікат відповідності на весь нормативний термін їх зберігання.

2) Розроблено порядок зберігання та забезпечення засобами радіаційного та хімічного захисту. На небезпечних об'єктах засоби індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин (далі – ЗІЗ ОД) повинні зберігатися на робочих місцях, а персонал, який безпосередньо обслуговує небезпечне обладнання, устаткування, виробництва, цехи, ділянки тощо, повинен постійно носити ЗІЗ ОД при собі. Конкретні види ЗІЗ ОД повинні відповідати небезпекам об'єкта і визначатися відповідними правилами (інструкціями). Особи, які задіяні в оповіщенні, виконанні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, локалізації та ліквідації аварійних ситуацій та аварій, ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, повинні мати ЗІЗ ОД з переговорним пристроєм. На об'єктах, які за характером своєї діяльності не відносяться до небезпечних об'єктів, але потрапляють у зону можливих НС при аваріях на небезпечних об'єктах, ЗІЗ ОД повинні зберігатися у місцях, що знаходяться поруч з маршрутами виводу (виходу) працівників з підприємства.

3) Порядок використання захисних споруд цивільного захисту. Захисні споруди цивільного захисту (далі - захисні споруди) в будь-який час повинні бути готовими до укриття працюючого персоналу. На об'єктах, віднесених до категорії особливої важливості цивільного захисту та розташованих за межами зон можливих значних руйнувань населених пунктів, захисні споруди повинні

вміщувати працівників найбільшої працюючої зміни та працівників чергового персоналу інших об'єктів, які забезпечують життєдіяльність міст, віднесених до груп цивільного захисту.

Заходи щодо підвищення стійкості об'єктів господарювання здійснюють відповідно до вимог Норм проектування інженерно-технічних заходів, які починають діяти після прийняття постанови урядом. Вимоги норм призначені для того, щоб в умовах НС:

- забезпечити захист населення та знизити масштаби руйнувань (пожеж, затоплень, заражень);
- підвищити стійкість роботи об'єктів господарювання і галузей економіки;
- створити умови для успішного проведення робіт з ліквідації наслідків НС.

Головним документом, відповідно до якого слід планувати та здійснювати інженерно-технічні заходи цивільного захисту (ІТЗ ЦЗ) є «Державні будівельні норми» (ДБН В.1.2-4-2006), а також «Загальні вимоги до розвитку і розміщення потенційно небезпечних виробництв з урахуванням ризику надзвичайних ситуацій техногенного походження». Запровадження норм проектування ІТЗ ЦЗ здійснюється диференційовано з урахуванням ролі і важливості міст і об'єктів економіки. Для забезпечення надійного постачання об'єкта господарювання електроенергією, водою та газом в комунально-енергетичних системах слід передбачати: – дублювання джерел постачання; – кільцювання систем; – прокладання комунікацій під землею; – створення резервних джерел постачання або резервних запасів; – використання пристроїв для автоматичного вимикання пошкодженої ділянки.

Вплив хімічного зараження на виробничу діяльність об'єкта виявляється через його дію на людей. Критерієм стійкості промислового об'єкта до дії хімічного зараження є гранично допустимі втрати робітників та службовців, за яких об'єкт ще не припиняє випуску кінцевої продукції. Якщо кількість виробничого персоналу, який зберіг працездатність, може забезпечити роботу об'єкта і випуск продукції, то об'єкт вважають стійким до хімічного зараження.

Висновки до розділу 6

1. ТОВ «Микулинецький Бровар» у відповідності до чинного законодавства веде активну роботу із удосконалення умов охорони праці. Відповідальний за охорону праці намагається ефективно освоювати виділені бюджетом кошти підприємства, проводячи постійно інструктажі та навчання працівників із питань, що її стосуються. Обсяги фінансування заходів з охорони праці на ТОВ «Микулинецький Бровар» зросли більше, ніж удвічі, упродовж аналізованого періоду: з 34,82 тис. грн. у 2013 році до 73,58 тис. грн. у 2017 році.

2. У випадку настання НС керівництвом підприємства проводяться активні дії із координації всіх структурних підрозділів з метою надання невідкладної допомоги потерпілим, усунення загрози життю та здоров'ю людей.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У дипломній роботі на основі дослідження теоретико-методичних основ інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства вироблено практичні рекомендації щодо удосконалення управління даним процесом. Основні висновки дослідження полягають у вирішенні поставлених завдань:

1. Активізація інвестиційних процесів інноваційного розвитку є неодмінною рисою функціонування суб'єктів господарювання в сучасних умовах. Інновації забезпечують необхідну якість інвестицій, структурну перебудову економіки й суспільства та відкривають шлях новим продуктам і виробництвам – досконалішим і якіснішим.

2. Показник чистого доходу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) продемонстрував позитивну динаміку протягом досліджуваного періоду: він зріс на 79146 тис. грн. (115,87%) у 2017 році порівняно із 2013 роком. Зафіксовано збільшення прибутку підприємства на 2489 тис. грн. у 2017 році порівняно із попереднім. Собівартість робіт при цьому у 2017 році зросла на 14035 тис. грн. у порівнянні до 2016 року. Відбулося також зростання рентабельності підприємства в цілому з 6,21% у 2016 році до 7,77% у 2017 році, хоча у 2013 році значення цього показника було 24,91%.

У структурі активу балансу оборотні активи переважають необоротні у два рази. Найбільшу питому вагу в структурі всіх активів підприємства займають основні засоби.

Оборотні активи досліджуваного підприємства за аналізований період зросли на 35667 тис. грн., причиною чого є, у першу чергу, зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, яка зросла на 4767 тис. грн. (23,65%) у 2017 році.

В структурі пасивів підприємства переважає власний капітал, що є позитивним явищем. Зростання частки власного капіталу в структурі всіх пасивів

підприємства відбулося за рахунок зростання суми зареєстрованого пайового капіталу (+888,18%) та нерозподіленого прибутку (+18,83%).

Найбільшу питому вагу в операційних витратах займають матеріальні витрати – 66,92 % у 2017 році, другий за вагою елемент операційних витрат – це амортизація, яка склала 10,47% від загальної структури витрат у 2017 році.

Встановлено, що можливим є підвищення фінансової стійкості та стабільності досліджуваного підприємства.

3. Одним із основних напрямів удосконалення управління інноваційною діяльністю на підприємстві є покращення обліку інноваційних витрат для її здійснення. Для цього на ТОВ «Микулинецький Бровар» пропонуємо створити фонд інноваційного розвитку для акумулювання усіх витрат, призначених для здійснення інноваційної діяльності за рахунок власних коштів.

4. ТОВ «Микулинецький Бровар» необхідно дотримуватися політики антикризового управління, яка передбачає: здійснення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього виявлення ознак його кризового розвитку; вибір і використання дієвих внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства; впровадження комплексу заходів щодо вдосконалення управління їх фінансами на інноваційній основі, активізацію інноваційних процесів на всіх ділянках господарської діяльності.

5. З метою управління ризиками підприємства, необхідно здійснювати прогнозування прибутковості підприємства. Згідно результатів здійсненого прогнозування, можемо зробити висновок, що за рахунок впровадження інновацій, зниження собівартості продукції, технічного переоснащення виробництва ТОВ «Микулинецький Бровар» може досягнути суттєвого зростання прибутку.

6. Представлено стратегічний аналіз діяльності підприємства, окреслено його можливості на ринку (опанування нових ринків збуту, зокрема, через розширення зовнішнього ринку збуту і введення в дію сприятливого державного регулювання, філософія здорового способу життя тощо) та загрози (зміна

уподобань споживачів при споживанні міцних алкогольних напоїв, скорочення обсягів виробництва в галузі, регламентування цін державою); оцінювання сильних і слабких сторін товариства дало змогу встановити, що сильних сторін у ТОВ «Микулинецький Бровар» є більше, ніж слабких. Одними із них є те, що воно має вихід на зовнішні ринки і бажає їх розширювати. Позитивно можна охарактеризувати використання інноваційних технологій досліджуваним підприємством.

7. Запропоновано розширити сферу діяльності ТОВ «Микулинецький Бровар» через підвищення обсягів існуючого виробництва з вирощування зернових культур: пшениці, ячменю, жита і хмелю на орендованих землях з метою забезпечення сировиною підприємства за рахунок впровадження інновацій через залучення інвестицій для закупівлі високотехнологічної техніки, в першу чергу, хмелезбирального комбайна, що призначений для збирання шишок хмелю. Досягнути прогнозованої точки беззбитковості при розширенні такого бізнесу можна буде вже за перший рік його ведення, а сформований амортизаційний фонд дозволить оновити обладнання і працювати вже на отримання чистого прибутку.

8. Обсяги фінансування заходів з охорони праці на ТОВ «Микулинецький Бровар» зросли більше, ніж вдвічі, упродовж аналізованого періоду: з 34,82 тис. грн. у 2013 році до 73,58 тис. грн. у 2017 році. У випадку настання НС керівництвом підприємства проводяться активні дії із координації всіх структурних підрозділів з метою надання невідкладної допомоги потерпілим, усунення загрози життю та здоров'ю людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянкін А. І. [та ін.]. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення : монографія. Донецьк : НАН України, Ін-т економіки промисловості, 2007. 328 с.
2. Кузьмін О. Є., Князь С. В., Вівчар О. Й., Мельник Л.І. Активізування інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств : монографія ; за наук. ред. О. Є. Кузьміна. Стрий : Вид. дім “Укрпол”, 2005. 250 с.
3. Александрова В. П., Скрипниченко М. І., Федулова Л. І. Прогнозування впливу інноваційних факторів на розвиток економіки України. Економіка і прогнозування, 2007. № 1. С. 9-26.
4. Алексеєнко Л. М., Олексієнко В. М., Юркевич А. І. Економічний словник : банківська справа, фондовий ринок : українсько-англійсько-російський тлумачний словник. К. : Вид. дім “Максимум”; Тернопіль : “Економічна думка”, 2000. 592 с.
5. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія. К. : КНЕУ, 2003. С. 56.
6. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента. К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001.
7. Бланк И. А. Управление инвестициями предприятия. К. : Ника-Центр, 2003.
8. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: навчальний курс. К. : Ніка-центр, 2004. 655 с.
9. Борисова Т. М. Економічне оцінювання та організування маркетингового забезпечення антиризикових заходів на машинобудівних підприємствах : Дис... канд. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (машинобудування та приладобудування). Національний університет „Львівська політехніка”, Львів, 2008.

10. В Україні ростуть продажі безалкогольного пива. URL : <https://www.epravda.com.ua/news/2019/10/9/652408/>

11. Возняк Г. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств України: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01. Львів, 2006. 20 с.

12. Герасіна В. О. Інвестиційне забезпечення ефективного функціонування підприємств хлібопродуктового підкомплексу АПК : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04. Київ, 2007. 20 с.

13. Господарський кодекс України : затв. ВРУ 16.01.2003 р. № 436-IV: [зі змінами та доповненнями]. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>

14. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління : монографія. Харків : ВД “ІНЖЕК”, 2003. 308 с.

15. Гриньова В. М., Гриневич Л. В. Аналітичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю підприємства. Х. : Вид-во ХНЕУ, 2007. 256 с.

16. Гриньова В. М., Власенко В. В. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах. Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2005. 200 с.

17. Гришко В. А. Дослідження чинників інвестиційно-інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. Науковий вісник НЛТУ України. Львів, 2010. № 20.1. С. 190-196.

18. Гришко В. А., Колещук О. Я., Крет Н. І. Формування та оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Проблеми економіки та управління, 2009. №640. С. 47-55.

19. Грудцина Ю. В. Інноваційна діяльність в Україні: аналіз та прогнозування. Бізнес Інформ. 2019. №2. С. 78–84. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-2-78-84>

20. Давідов М. В. Шляхи організаційно-фінансового забезпечення інноваційного процесу на підприємствах України. Актуальні проблеми економіки, 2008. №4. С. 130-134.

21. Данилишин Б. М., Корецький М. Х., Дацій О. І.. Регулювання розвитку інноваційного потенціалу в економіці : монографія. Ніжин : ТОВ “Вид-во “Аспект-Поліграф”, 2007. 220 с.

22. Данілов О. Д., Вдовиченко А. М. Структура інвестицій, інновацій та випуску промислової продукції в Україні. Фінанси України. 2008. №5. С. 115-123.

23. Денисюк В. А. Інноваційна активність національної економіки: вдосконалення методології, показники промислових підприємств, державна підтримка. Економіст, 2005. № 8. С. 45-47.

24. Десять (10) найцікавіших фактів про пивоваріння в Україні. URL : https://24tv.ua/pivo_v_ukrayini_tsikavi_fakti_pro_pivovarinnya_v_ukrayini_n1186670

25. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навчальний посібник. К. : Каравела, 2007. 424 с.

26. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку : монографія / [За ред. В. М. Гейця]. К. : Ін-т економіки та прогнозування: Фенікс, 2003. 1008 с.

27. Економічна енциклопедія. У 3-х томах. Т. 3 / [відп. ред. С. В. Мочерний]. К. : ВЦ “Академія”, 2002. С. 170-171.

28. Експорт до USA. URL : <https://brovar.org/eksport-pyva-do-polshhi/>

29. Експорт пива до Польщі. URL : <https://brovar.org/eksport-pyva-do-polshhi/>

30. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О. Інвестиційний словник : навчальний посібник. Львів: Видавництво “Бескид Біт”, 2005. С. 196.

31. Загородній А., Стадницький Ю., Капітанець О., Товкан О. Економічний вибір оптимальних технологій: мікро- та макроекономічні аспекти : монографія. Львів : ЗУКЦ, 2006. 320 с.

32. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. 397 с.

33. Инновации: теория, механизм, государственное регулирование : учебное пособие ; под ред. Ю. В. Яковца. М. : Изд-во РАГС, 2000. 328 с.
34. Инновационный менеджмент : учебник ; под. ред. С. Д. Ильенковой. М.: ЮНИТИ, 2000. 328 с.
35. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2003. 278 с.
36. Інвестиційна та інноваційна діяльність : монографія / ; за наук. ред. О. Є. Кузьміна. Львів : ЛБІ НБУ, 2003. 233 с.
37. Інвестиційно-інноваційна діяльність : теорія, практика, досвід: монографія ; за ред. М. П. Денисенка, Л. І. Михайлової. Суми : ВТД “Університетська книга”, 2008. 1050 с.
38. Інвестиції та інноваційний розвиток: науково-практичний бюлетень Держінвестицій, 2009. №2. 64 с.
39. Інвестування національної економіки : монографія ; за ред. Федоренко В.Г., Денисенко М.П., Киричук О.А. та ін. К. : ІПК ДСЗУ, 2011. 296 с.
40. Ірина Крамар, Наталія Мариненко. Ієрархічна піраміда інноваційного розвитку малого підприємства. Галицький економічний вісник, 2012. № 4 (37). С. 55–60.
41. Ірина Крамар, Наталія Мариненко. Економіко-математична модель визначення чистого доходу малого підприємства від інноваційно-комплексного провайдингу його розвитку. Галицький економічний вісник, 2012. № 3 (36). С. 75–79.
42. Інноваційний розвиток промисловості України : навчальний посібник ; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. К. : КНТ, 2006. 648 с.
43. І. Ю. Крамар, Н. Ю. Мариненко. Експортно орієнтована діяльність промислових підприємств як спосіб забезпечення розвитку Західного регіону України. Науковий журнал «Причорноморські економічні студії», 2019. Випуск 40. С. 130-133.

44. І.Ю. Крамар, Н.Ю. Мариненко. Передумови інтернаціоналізації машинобудівних підприємств. Галицький економічний вісник, №2 (55), 2018. С. 27–40.

45. Каракай Ю. В. Проблеми фінансування інноваційних програм. Формування ринкових відносин в Україні, 2007. №5. С. 46-51.

46. Касич А. О. Розвиток інвестиційно-інноваційних процесів в Україні: джерела, оцінка, перспективи : монографія. Кременчук : Кременчуцька міська друкарня, 2008. 406 с.

47. Кирич Н.Б. Безпека життя та охорона праці. К. : ЦНЛ, 2002. 228 с.

48. Кириченко О. А., Єрохін С.А. Інвестування : підручник. К. : Знання, 2009. 573 с.

49. Князь С. В, Георгіаді Н. Г., Фльорко В. А. Моніторинг інвестиційних та інноваційних процесів. Вісник НУ “Львівська політехніка”: Логістика. Львів : Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2003. Вип. 469. С. 223-229.

50. Кодекс ЦЗ України від 02.10. 2012 №5403 – VI (введений в дію з 01.07.2013 року). К., 2014. 203 с.

51. Козик В. В., Машіка Т. Й. Інвестиційні аспекти інноваційної діяльності. Тези доповідей науково-практичної конференції “Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства”, (Львів, 20-22 квітня 2007 р.). Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2007. С. 95-96.

52. Козик В. В., Машіка Т. Й. Методологічні аспекти формування інноваційних структур. Вісник НУ «Львівська політехніка»: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів, 2005. № 547. С. 252-255.

53. Козик В. В., Манзій В. П., Соловій Х. Я. Проблеми оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства. Інвестиції: практика та досвід, 2008. № 21. С. 19-23.

54. Козик В. В., Машіка Т. Й. Регіональні аспекти організації інноваційних структур. Збірник тез регіональної міжвузівської науково-практичної конференції

“Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в умовах трансформації економіки”, (Рівне, 14-15 квітня 2005 р.). Рівне : НУВГП, 2005. С. 65-66.

55. Козик В. В., Товт Т. Й. Формування системи моніторингу інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. Економічний простір : Зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2010. № 44/2. С. 258-265.

56. Космидайло І. В. Проблеми інноваційного розвитку в Україні та шляхи їх вирішення. Актуальні проблеми економіки, 2007. №2. С. 20-27.

57. Крайнюков О. М., Некос А. Н. Моніторинг довкілля (Моніторинг нафтогазоносних територій) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. ; худож.-оформлювач В. М. Карасик. Харків : Фоліо, 2015. 203 с.

58. Кузнецова А.Я. Інвестиційно-інноваційна діяльність та система її фінансового забезпечення : автореф. дис ... д-ра екон.наук:08.04.01. Київ : Б.В., 2005. 36 с.

59. Кузьмін О. Є. Сучасний менеджмент : навчально-прикладний посібник. Львів : Вид-во «Центр Європи», 1995. С. 26.

60. Лабенко О. М. Інвестування та фінансування: співвідношення економічних понять. Економіка, фінанси, право, 2005. № 7. С. 10-13.

61. Лапко О. О. Державне регулювання інноваційної діяльності: економічний механізм і його вдосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.02.03 “Організація управління, планування і регулювання економікою”. К., 2000. 32 с.

62. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2003.

63. Манаєнко І.М. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики : монографія. Київ: НТУУ «КПІ», 2016. 157 с.

64. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку ; за заг. ред. С. М. Ілляшенка. Суми : Університетська книга, 2006. 728 с.

65. Мартиненко В. Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні : монографія. К. : Вид-во НАДУ, 2005. 296 с.

66. Машіка Т. Й. Необхідність інноваційного розвитку підприємств у сучасних умовах. Тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції «XXI століття: Наука. Технологія. Освіта», (Мукачево, 31 травня – 1 червня 2007 р.). Мукачево: МТІ, 2007. С 113-114.

67. Машіка Т. Й. Проблеми активізації інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики», (Львів, 11-13 травня 2006 р.). Львів : НУ «Львівська політехніка», 2006. С. 351-352.

68. Машіка Т. Й. Роль інноваційної політики у розвитку транскордонного економічного співробітництва. Спеціальний випуск наукового вісника Ужгородського національного університету. Сер. Економіка. Вип. 23, 2007. С. 254-257.

69. Методичні рекомендації для виконання, оформлення і захисту дипломних робіт освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» для студентів спеціальності 7.03050801 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання ; д.е.н., проф. О.В. Панухник, к.е.н., доц. С.Є. Хрупович, к.е.н., доц. Н.С. Тимошик, к.е.н., доц. І.Г. Химич. Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. 63 с.

70. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 295 с.

71. Міжнародна інвестиційна діяльність: підручник ; за ред. Д. Г. Лук'яненка. К. : КНЕУ, 2003.

72. Мойсеєнко І. П. Інвестування : навчальний посібник. К. : Знання, 2006. 490 с.

73. Морозов Ю. П., Гаврилов А. И., Городнов А. Г. Инновационный менеджмент : учебное пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 471 с.

74. Нагребельний В. П. Державне регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: шляхи вдосконалення. Правова держава. Київ, 2007. Вип. 18. С. 304-314.

75. Наука, технології та інновації. URL : http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm

76. Наукова та інноваційна діяльність (1990-2014 рр.) URL : http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2005/ni/ind_rik/ind_u/2002.html

77. Новиков Д. А., Иващенко А. А. Модели и методы организационного управления инновационным развитием фирмы : монографія. М. : КомКнига, 2006. 332 с.

78. Обзор украинского рынка алкоголя: пиво все еще занимает лидирующие позиции. URL : <https://delo.ua/business/pivo-zanimaet-lidirujuschie-pozicii-na-rynke-alk-350867/>

79. Обзор украинского рынка пива 2016-2018 года. URL : <https://trademaster.ua/articles/312989>

80. Обсяг виробництва за 11 місяців 2019. URL : <http://ukrpivo.com/obsyag-virobnitstva-za-11-misyatsiv-2019/>

81. Осецький В. Л. Інвестиції як інструмент інноваційного розвитку економіки. Вісник УАБС, 2005. №1 (18). С. 3-6.

82. Офіційний веб-сайт Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України .URL : <http://www.dkni.gov.ua>

83. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

84. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL : <http://sfs.gov.ua>

85. Офіційний сайт ТОВ «Микулинецький Бровар». URL : <https://brovar.org/pro-nas/>

86. Павленко І. А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України : монографія. К. : КНЕУ, 2007. 248 с.

87. Петрович Й. М., Прокопишин-Рашкевич Л. М. Інноваційний потенціал управління організацією : монографія. Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2010. 184 с.

88. Петухова О. М. Активізація інноваційної діяльності у контексті загального економічного розвитку України. Вісник ЖДТУ : економічні науки, 2012. Ч. 2 (56). С. 93-95.

89. Податковий кодекс України : затв. ВРУ від 02.12.2010 № 2755-VI: [зі змінами та доповненнями]. URL : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T102755.html

90. Попович П. Я. Організація оперативного економічного аналізу на переробних підприємствах. Попович П. Я. Тернопіль : Економ, думка, 2011. 190 с.

91. Поручник А. М., Антонюк Л. Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні : монографія,. К. : КНЕУ, 2000. 172 с.

92. Князь С. В. Регулювання інвестиційної діяльності в системі управління економікою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 “Організація управління, планування і регулювання економікою”. Львів, 2001. 21 с.

93. Про інвестиційну діяльність : закон України: [прийнято Верховною Радою 18.09.1991 № 1560-XII (зі змінами та доп.)]. URL : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T156000.html

94. Про інноваційну діяльність : закон України: [прийнято Верховною Радою 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами та доп.)]. URL : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T020040.html

95. Ващенко К. О., Варналій З. С., Воротін В. Є., Геєць В. М., Кужель О. В., Лібанова Е. М. [та ін.]. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь. К. : Держкомпідприємство, 2008. 226 с.

96. Провайдинг інновацій : підручник ; за ред. М. П. Денисенка. К.: Професіонал, 2008. 448 с.

97. Рынок пива Украины 2019: компании и бренды. Пивное дело 3-2019. URL : <https://www.pivnoe-delo.info/2019/11/09/pivnoe-delo-3-2019-rynok-piva-ukrainy-2019-kompanii-i-brendy/>

98. Сегедій О. М. Інформаційна база аналізу інвестиційної привабливості підприємства. Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери. Донецьк : ДонНТУ, 2006. С. 243-244.

99. Крамар І., Мариненко Н. Перспективно-проблемний аналіз соціально-економічного розвитку Західного регіону України [Perspective-problem analysis of socio-economic development of the western region of Ukraine]. Соціально-економічні проблеми і держава, 2019. Вип. 1 (20). С. 52-62. URL : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>

100. Соловйов В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике: синергетические эффекты инноваций : монография. К. : Фенікс, 2006. 560 с.

101. Список пивоварень України. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_пивоварень_України

102. Сташейко В. І., Шмаглій О. Б. Розвиток сировинної бази пивоваріння в Україні. Економіка АПК, 2013. № 9. С. 25-31.

103. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) “Шляхом Європейської інтеграції” ; Авт. кол. : Гальчинський А. С., Геєць В. М. та ін. Київ : ІВЦ Держкомстату України, 2004. 416 с.

104. Андрощук Г. О., Жилияєв І. Б., Чижевський Б. Г., Шевченко М. М. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. К : Парламентське вид-во, 2009. 632 с.

105. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2000. 159 с.

106. Товт Т. Й. Врахування чинника ризику при прийнятті інвестиційних рішень щодо фінансування проектів. Ефективна економіка. № 10, 2014. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3446>

107. Товт Т.Й. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності машинобудівних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 “Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)”. Нац. ун-т “Львів. Політехніка”. Львів, 2012. 25 с.

108. Трифилова А. А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. М. : Финансы и статистика, 2005. 304 с.

109. Федоренко В. Г. Инвестознавство : підручник. 3-тє вид., допов. К. : МАУП, 2004. 480 с.

110. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : підручник. К. : Либідь, 2006. 480 с.

111. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності. Актуальні проблеми економіки, 2007. №3. С. 82-94.

112. Федулова Л.І., Александрова В.П., Бажал Ю.М. Інноваційний розвиток економіки : модель, система управління, державна політика. К : Основа, 2005. 552 с.

113. Фльорко В. А. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: проблеми врахування ризику і зниження його рівня. Регіональна економіка, 2003. № 4. С. 190-199.

114. Хобта В. М. Управління інвестиціями : навчальний посібник. Вид. 2-е, перероб. та доп. Донецьк, 2009. 415 с.

115. Чабан В. Г. Вибір джерела фінансування інноваційної діяльності. Формування ринкових відносин в Україні, 2006. № 4. С. 62.

116. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України : монографія. К. : Знання, 1999. 214 с.

117. Черевко Г. Хміль в Україні: проблеми і перспективи. Аграрна економіка, 2014. Т. 7. № 1-2. С. 35-40. URL : file:///C:/Users/User/Downloads/ae_2014_7_1-2_8.pdf

118. Чухрай Н., Патора. Р. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : підручник. К. : Кондор, 2006. С. 141-142.

119. Шевцова Я. А. Інвестиційне забезпечення діяльності підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами». Луганськ, 2003. 18 с.

120. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. К. : Генеза, 1997. 384 с.

121. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капиталов, кредита, процента и цикла конъюнктуры). М. : Директ-Медиа, 2007. 254 с.

122. Эндрю Дж. П., Сиркин Г. Л. Возврат на инновации. Практическое руководство по управлению инновациями в бизнесе. М. : Гревцов Паблшер, 2008. 324 с.

123. Юркевич О. М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в економіці України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Київ, 2006. С. 12.

124. Язлюк Б.О. Управління портфелем інвестиційно-інноваційних проєктів підприємств світлотехнічної галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2010. 20 с.

125. Яковенко Р. В., Чернега А.М. Інноваційна діяльність в Україні: проблеми та перспективи. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки, 2012. Вип. 22(2). С. 434-439.

126. Ястремська О. М. Стратегічне управління інвестиційною діяльністю підприємства : навчальний посібник. Х. : Вид. ХНЕУ, 2006. 192 с.

ДОДАТКИ

Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Микулинецький Бровар»

за 2013-2015 роки, тис. грн.

Актив	Код рядка	2013	2014	Відхилення		2015	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необоротні активи								
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4331	4146	-185	-4,27	146	-4000	-96,48
Основні засоби	1010	37762	43010	5248	13,90	50162	7152	16,63
первісна вартість	1011	97383	112729	15346	15,76	131729	19000	16,86
Знос	1012	59621	69719	10098	16,94	81567	11848	16,99
інші фінансові інвестиції	1035	174	174	0	0	174	0	0
Усього за розділом I	1095	42267	47330	5063	11,98	50482	3152	6,66
II. Оборотні активи								
Запаси	1100	62583	75726	13143	21,00	69740	-5986	-7,90
Виробничі запаси	1101	42062	54530	12468	29,64	45965	-8565	-15,71
Незавершене виробництво	1102	350	602	252	72,00	3774	3172	526,91
Готова продукція	1103	2639	3294	5030	190,6	3669	-4375	-57,05
Товари	1104	17532	17300	-212	-1,21	16332	-968	-5,60
Поточні біологічні активи	1110	1272	1294	22	1,73	0	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	13851	16051	2200	15,88	20172	4121	25,67
за виданими авансами	1130	2906	1726	-1180	-40,61	1676	-50	-2,9
з бюджетом	1135	723	34	-689	-95,30	96	62	182,35

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
у тому числі з податку на прибуток	1136	722	0	-722	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	996	774	-222	-22,29	1457	683	88,24
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	2096	2696	600	28,63	2378	-318	-11,80
Готівка	1166	87	43	-44	-50,57	18	-25	-58,14
Розрахунки в банках	1167	2009	2653	644	32,0	2360	-293	-11,04
Усього за розділом II	1195	84427	98301	13874	16,43	95519	-2782	-2,83
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200							
Баланс	1300	126694	145631	18937	14,95	146001	370	0,25
Пасив	Код рядка	2013	2014	Відхилення		2015	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал								
Зареєстрований пайовий капітал	1400	172	220	48	27,91	220	0	0
Додатковий капітал	1410	3743	3743	0	0	3743	0	0
Резервний капітал	1415	2702	2702	0	0	2702	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	96136	105310	9174	9,54	111998	6688	6,35
Усього за розділом I	1495	102753	111975	9222	8,97	118663	6688	5,97

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Усього за розділом II	1595							
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість за:								
За довгостроковими зобов'язаннями	1610							
за товари, роботи, послуги	1615	6251	12628	6377	102,0	20166	7538	59,69
за розрахунками з бюджетом	1620	911	1068	157	17,23	1177	109	10,21
за розрахунками зі страхування	1625	111	29	-82	-73,8	29	0	0
за розрахунками з оплати праці	1630	217	100	-117	-53,9	112	12	12,0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	14	14	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	16437	19817	3380	20,56	5854	-13963	-70,46
Усього за розділом III	1695	23941	33656	9715	40,5	27338	-6318	-18,78
Баланс	1900	126694	145631	18937	14,9	146001	370	0,25

Джерело: Баланс (Звіт про фінансовий стан)[Додаток А]

**Оцінювання зміни статей балансу ТОВ «Микулинецький Бровар»
протягом 2016-2017 років, тис. грн.**

Актив	Код рядка	2016	Відхилення		2017	Відхилення	
			Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.3-гр.7 табл. 2.1	Відносне, % (гр.4/гр.7 табл. 2.1)* *100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.6-гр.3	Відносне, % (гр.7/гр.3) *100%
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3853	3707	25,39	4740	887	23,02
Основні засоби	1010	49051	-1111	-2,21	63752	14701	29,97
первісна вартість	1011	141783	10054	7,63	17170 1	29918	21,10
Знос	1012	92732	11165	13,69	10794 9	15217	16,41
інші фінансові інвестиції	1035	174	0	0	174	-	-
Усього за розділом I	1095	53078	2596	5,14	68666	15588	29,37
II. Оборотні активи							
Запаси	1100	84984	15244	21,86	76980	-8004	- 9,42
Виробничі запаси	1101	56411	10446	22,73	54334	- 2077	- 3,68
Незавершене виробництво	1102	3449	-325	-8,61	6821	3372	97,77
Готова продукція	1103	7524	3855	105,07	8944	1420	18,87
Товари	1104	17600	1268	7,76	6881	-10719	- 60,90
Поточні біологічні активи	1110						
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	20153	-19	-0,1	24920	4767	23,65

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8
за виданими авансами	1130	6402	4726	281,98	16710	10308	161,01
з бюджетом	1135	125	29	30,21	286	161	128,80
у тому числі з податку на прибуток	1136						
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	919	-538	-36,93	350	-569	-61,92
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	1667	-711	-29,9	848	-819	-49,13
Готівка	1166	33	15	83,33	42	9	27,27
Розрахунки в банках	1167	1634	-726	-30,76	806	-828	-50,67
Усього за розділом II	1195	114250	18731	19,61	120094	5844	5,12
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200						
Баланс	1300	167328	21327	14,61	188760	21432	12,81
Пасив	Код рядка	2016	Відхилення		2017	Відхилення	
			Абсолютне, тис. грн., (+, -), гр.3-гр.7 табл.2.1	Відносне, % (гр.4/гр.7 табл.2.1)* *100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -), гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.7/гр.3) *100%
I. Власний капітал							
Зареєстрований пайовий капітал	1400	220	0	0	2174	1954	888,18
Додатковий капітал	1410	3743	0	0	3743	0	0
Резервний капітал	1415	2702	0	0	2702	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	117545	-1118	-0,94	139674	22129	18,83
Усього за розділом I	1495	124210	5547	4,67	148293	24083	19,39
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Усього за розділом II	1595						

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за: За довгостроковими зобов'язаннями	1610						
за товари, роботи, послуги	1615	33517	13351	66,21	21580	-11937	-35,61
за розрахунками з бюджетом	1620	1859	682	9,05	2478	619	33,30
за розрахунками зі страхування	1625	58	29	100	76	18	31,03
за розрахунками з оплати праці	1630	296	184	164,28	472	176	59,46
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640						
Інші поточні зобов'язання	1690	7388	1534	26,20	15861	8473	114,69
Усього за розділом III	1695	43118	15780	57,72	40467	-2651	-6,15
Баланс	1900	167328	21327	14,61	188760	21432	12,81

Джерело: Баланс (Звіт про фінансовий стан)[Додаток А]

Таблиця Б.3

Оцінювання динаміки структурних змін статей балансу

ТОВ «Микулинецький Бровар» за період 2013-2015 рр., тис. грн.

Актив	Код рядка	2013	2014	Питома вага, %		Відхилення, % (+, -) гр.6-гр.5	2015	Питома вага, %	Відхилення, % (+, -) гр.9-гр.6
				2013	2014				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Необоротні активи									
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4331	4146	3,42	2,85	-0,57	146	0,10	-2,75
Основні засоби	1010	37762	43010	29,81	29,53	-0,27	50162	34,36	4,82
первісна вартість	1011	97383	112729				131729		

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Баланс	1300	126694	145631			0,00	146001		0,00
				100,00	100,00			100,00	
Пасив	Код рядка	2013	2014	Питома вага, %		Відхилення, % (+, -) гр.6-гр.5	2015	Питома вага, %	Відхилення, % (+, -) гр.8-гр.6
				2013	2014				
1	2	3	4	5	6	6	7	8	9
I. Власний капітал									
Зареєстрований пайовий капітал	1400	172	220	0,14	0,15	0,02	220	0,15	0,00
Додатковий капітал	1410	3743	3743	2,95	2,57	-0,38	3743	2,56	-0,01
Резервний капітал	1415	2702	2702	2,13	1,86	-0,28	2702	1,85	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	96136	105310	75,88	72,31	-3,57	111998	76,71	4,40
Усього за розділом I	1495	102753	111975	81,10	76,89	-4,21	118663	81,28	4,39
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення									
Усього за розділом II	1595								
III. Поточні зобов'язання і забезпечення									
Поточна кредиторська заборгованість за:									
За довгостроковими зобов'язаннями	1610			0,00	0,00	0,00		0,00	0,00
за товари, роботи, послуги	1615	6251	12628	4,93	8,67	3,74	20166	13,81	5,14
за розрахунками з бюджетом	1620	911	1068	0,72	0,73	0,01	1177	0,81	0,07
за розрахунками зі страхування	1625	111	29	0,09	0,02	-0,07	29	0,02	0,00
за розрахунками з оплати праці	1630	217	100	0,17	0,07	-0,10	112	0,08	0,01

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	14	14	0,01	0,01	0,00	0	0,00	-0,01
Інші поточні зобов'язання	1690	16437	19817	12,97	13,61	0,63	5854	4,01	-9,60
Усього за розділом III	1695	23941	33656	18,90	23,11	4,21	27338	18,72	-4,39
Баланс	1900	126694	145631	100,00	100,00	0,00	146001	100,00	0,00

Джерело: Баланс (Звіт про фінансовий стан)[Додаток А]

Таблиця Б.4

Оцінювання динаміки структурних змін статей балансу

ТОВ «Микулинецький Бровар» за період 2016-2017 рр., тис. грн.

Актив	Код рядка	2016	2017	Питома вага, %		Відхилення, % (+, -) гр.6-гр.5
				2016	2017	
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3853	4740			
				2,30	2,51	0,21
Основні засоби	1010	49051	63752			
				29,31	33,77	4,46
первісна вартість	1011	141783	171701			
знос	1012	92732	107949			
інші фінансові інвестиції	1035	174	174			
				0,10	0,09	-0,01
Усього за розділом I	1095	53078	68666	31,72	36,38	4,66
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	84984	76980			
				50,79	40,78	-10,01
Виробничі запаси	1101	56411	54334			
				33,71	28,78	-4,93
Незавершене виробництво	1102	3449	6821			
				2,06	3,61	1,55
Готова продукція	1103	7524	8944			
				4,50	4,74	0,24
Товари	1104	17600	6881			
				10,52	3,65	-6,87
Поточні біологічні активи	1110					

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	20153	24920	12,04	13,20	1,16
за виданими авансами	1130	6402	16710	3,83	8,85	5,03
з бюджетом	1135	125	286	0,07	0,15	0,08
у тому числі з податку на прибуток	1136					
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	919	350	0,55	0,19	-0,36
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	1667	848	1,00	0,45	-0,55
Готівка	1166	33	42	0,02	0,02	0,00
Розрахунки в банках	1167	1634	806	0,98	0,43	-0,55
Усього за розділом II	1195	114250	120094	68,28	63,62	-4,66
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200					
Баланс	1300	167328	188760	100,00	100,00	-
Пасив	Код рядка	2016	2017	Питома вага, %		Відхилення, % (+, -) гр.6-гр.5
				2016	2017	
1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал						
Зареєстрований пайовий капітал	1400	220	2174	0,13	1,15	1,02
Додатковий капітал	1410	3743	3743	2,24	1,98	-0,25
Резервний капітал	1415	2702	2702	1,61	1,43	-0,18
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	117545	139674	70,25	74,00	3,75
Усього за розділом I	1495	124210	148293	74,23	78,56	4,33

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Усього за розділом II	1595					
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Поточна кредиторська заборгованість за: За довгостроковими зобов'язаннями	1610					
за товари, роботи, послуги	1615	33517	21580	20,03	11,43	-8,60
за розрахунками з бюджетом	1620	1859	2478	1,11	1,31	0,20
за розрахунками зі страхування	1625	58	76	0,03	0,04	0,01
за розрахунками з оплати праці	1630	296	472	0,18	0,25	0,07
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640					
Інші поточні зобов'язання	1690	7388	15861	4,42	8,40	3,99
Усього за розділом III	1695	43118	40467	25,77	21,44	-4,33
Баланс	1900	167328	188760	100,00	100,00	-

Джерело: Баланс (Звіт про фінансовий стан)[Додаток А]

Список пивоварень України

«AB InBev Efes»

Підприємства	Бренди та сорти
Пивкомбінат «Десна» (Чернігів) Пивзавод «Рогань» (Харків) Пивзавод «Янтар» (Миколаїв)	Чернігівське: Преміум, Світле, Міцне, Біле, Багряне, Біла Ніч, Максимум, Безалкогольне, Старий Чернігів, Gold Chezz: 4, Light, Nobilis, N/A (безалкогольне) Рогань: Традиційне Світле, Монастирське Світле, «Веселий Монах» Міцне, Безалкогольне, Легке Янтар: Світле, Чорний принц Ліцензійні: Staropramen, Beck's, Leffe, Hoegaarden, Löwenbräu, Bud (оригінальна назва – Budweiser).

«Carlsberg Ukraine»

Підприємства	Бренди та сорти
Київський пивоварний завод «Славутич» (Київ) ПАТ «Пивобезалкогольний комбінат „Славутич“» (Запоріжжя) Львівська пивоварня (Львів)	Львівське: Легенда, Світле, 1715, Преміум, Міцне, Портер Славутич: Світле, Преміум, Міцне, Безалкогольне, ICE, Арсенал: Світле, Міцне Хмільне: Світле, Міцне Ліцензійні: Tuborg: Green, Black, X-fresh Holsten: Pilsener Žatecký Gus Carlsberg Балтика: № 3, № 9, № 0 Guinness Warsteiner Grimbergen Harp Killkenny National (для ринку Молдови)

ПрАТ «Оболонь»

Підприємства	Бренди та сорти
ПАТ «Оболонь» (Київ) ДП ПАТ «Оболонь» «Пивоварня Зіберта» (Фастів) ПАТ «Охтирський пивоварний завод» (Охтирка)	Оболонь: Світле, Exclusive, Жигулівське, Магнат, Преміум, Соборне, Міцне, Живе, Оксамитове, Безалкогольне, Пшеничне, Живе нефільтроване тощо hike: premium, limited edition Десант: Міцне, Світле Слава країни, Ячмінний колос BeerMix: Вишня, Малина, Лимон, Грейпфрут, Енергія Зіберт: Баварське, Світле, Біле Охтирське: Світле, Козацьке Южанка, Рідний Шубін Ліцензійні: Zlata Praha, Carling, Bitburger тощо

Oasis CIS

Підприємства	Бренди та сорти
ТОВ ТВК «Перша приватна броварня «Для людей – як для себе!» (Львів) ПБК «Радомишль» (Радомишль)	Stare misto Національне Медове Lager Екстра Б-А Бочкове Авторське Платіnum Чорне Живе пиво Свіжий розлив Закарпатське Альтернативне Бірмікс-Вишня Бірмікс-Лимон

«Незалежні» броварні

Підприємства	Бренди та сорти
«Бердичівський пивзавод» (Бердичів)	Бердичівське: Оригінальне, Пшеничне, Ювілейне Старий Бердичів, Хмільне, Лагер, Кармеліт, Гетьманське, Вечірній Бульвар, Жигулівське
Пивоварня «Гірське» (с. Микуличин)	Світле, медове, пшеничне, червоне, напівтемне
«Новотех» (Берегове)	Карпатське: світле, темне ZIP GOLD Берегівське оксамитове
«Калуський пивзавод» (Калуш)	Калуське: Лагер, Лагер Eksportowe, Преміум, Темне, Міцне Франківське Лагер, Станіславське Лагер
«Пінта» (Кремінна)	Золото скіфів, Дубовий гай, Московське, Жигулівське
«Лисичанський пивзавод» (Лисичанськ)	Душа пивовара: Світле, Екстра, Темне, Преміум, Міцне Січ: Запорізька Січ, Жигулівське, Московське, Чумацьке Metzler: Classic, Premium
«Луцький пивзавод» (Луцьк)	Zeman: Світле традиційне, Преміум, Темне, Еліт (фільтроване та нефільтроване), Допельбок
«Карпатська Пивоварня» (Мукачеве)	Карпатське: світле, темне ZIP GOLD Берегівське оксамитове
ТОВ «Микулинецький Бровар» (Микулинці)	Микулин: Микулин, Медове, Strong (міцне), Лагер, Троян, Дністер, Вища проба, Українське Темне, Пшеничне Біле, Елітне, Новорічне, 900, Тернове поле Радлер-Лимон Ліцензійні: Kaltenberg Spezial, Koruna Ceska

Підприємства	Бренди та сорти
«Павлівський пивзавод» (с. Павлівка, Волинська область)	Українське Світле, Бурштинний Ель
«Полтавпиво» (Полтава)	Полтавське: Класичне, Світле, Міцне, Фірмове Ай-Нікола, Гелон, Диканські Вечори, Жигулівське, Нефільтроване солодове, Старий млин, Ризьке (Rigas), Ячмінний колос, Мгарське, Мюнхенське, Слов'янське
«Радомишль» (Радомишль)	
«Радой» (Хмільник)	Світле «Буль з гаком» Напівтемне (жіноче) «Маргарита» Темне «Майстер»
«Рівень» (Рівне)	Бергшлосс: Світле, Чорний Празьке Богемське Жигулівське,
«Славутський пивзавод» (Славута, Хмельницька область)	Князь Сангушко, Княгиня Сангушко, Жигулівське
ПрАТ «Опілля» (Тернопіль)	Корифей: Світле, Нефільтроване Жигулівське, Фірмове, Княже
«Уманьпиво» (Умань)	
«Хмельницький пивзавод» (Хмельницький)	
«Черкаське пиво» (Черкаси)	

Джерело: [101]

Додаток Д

Таблиця Д.1

Опис груп пивоварних підприємств із різною конкурентною позицією

Назва підприємства, що увійшли в групу	Значення інтегрального показника конкурентоспроможності	Назва групи	Опис основних характеристик групи
ТМ «Львівське» ТМ «Оболонь» ТМ «Чернігівське»	0,94 0,78 0,73	Підприємства з високою конкурентною позицією	Підприємства переважно з високою часткою ринку, високим темпом приросту обсягу реалізованої продукції, високим показником якості продукції та високим коефіцієнтом реалізації
ТМ «Рогань» ТМ «Славутич» ТМ «Микулинецьке»	0,69 0,65 0,62	Підприємства із середньою конкурентною позицією	Підприємства із середньою часткою ринку, позитивними темпами приросту виготовленої продукції. Негативним у цих виробників є збільшення собівартості
ТМ «Опілля» Іноземні виробники	0,43 0,43	Підприємства з низькою конкурентною позицією	Підприємства з невеликою часткою ринку. У іноземних виробників пиво досить високої якості. Проте ціна на рівні 25-40 грн. за 0,5 літра не відповідає вимогам споживача